DOLENJSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 10 din — LETNA NAROČNINA 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din oziroma 3 amer. dolarje — TEK. RAČUN pri Mestni hranilnici — Komunalni banki, v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 40 (446) LETO IX.

NOVO MESTO, 9. OKTOBRA 1958

UREJUJE uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 — Poštni predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave št. 127 — Nenaročenih rokopisov ne vračamo — TISKA Časopisno podjetje »Slovenski poročevalec« v Ljubljani

IŽNICA

V Kočevju so praznovali

Od 1. do 3. oktobra 1943 je bil v Kočevju I. zbor odposlancev slovenskega ljudstva. Letos so slovesno proslavili 15-letnico tega pomembnega zbora in hkrati svoj občinski praznik. Imeli so vrsto kulturnih in športnih prireditev, 3. oktobra zvečer pa je bila slavnostna akademija, ki so se je udeležili tudi bivši predsednik izvršnega odbora OF Josip Vidmar, poslanec in član izvršnega sveta Ivan Maček, sekretar okrajnega komiteja ZKJ Janez Vipotnik in večje število odposlancev, ki so se pred petnajstimi leti udeležili zasedanja. Slavnostni govor je imel ljudski poslanec Josip Vidmar.

V boj za produktivnost dela

V številki od 2. oktobra smo kratko poročali o posvetovanju sekretarjev občinskih in tovarniških komitejev ter osnovnih organizacij, ki je bilo 29. septembra v Novem mestu. Posvetovanje je vodil sekretar okrajnega odbora SZDL Novo mesto Martin Žugelj, s polletno realizacijo gospodarskega načrta ter zaključki in nalogami, ki iz tega izhajajo, pa je prisotne seznanil predsednik OLO Franc Pirkovič.

ŠE VEDNO PROIZVODNOST

Čeprav je načrt izpolnjen (po nepopolnih podatkih) v prvem polletju s 46 odstotki, stanje ni zastrahujoče. Opaziti pa je nekatere pomanjkljivosti. Plan zaposlitve nove delovne sile je prekoračen, saj je doseženo petletno povprečje. Novo najeti delavci so večinoma nekvalificirani. Petletni perspektivni načrt gospodarskega razvoja ne predvideva samo porast števila zaposlenih, ampak tudi povečanje produktivnosti dela. Podjetja so, kot je videti, skušala doseči realizacijo večjih planov proizvodnje z dotokom nove delovne sile. Ker je ta večinoma nekvalificirana, je doseženi učinek nasproten. Produktivnost, ki bi morala porasti za 14 %, ni porasla toliko. Nekvalificirani delavec, ki je komaj prišel za stroj, mora stroj najprej spoznati, šele nato bo lahko »iztisnil« iz njega kolikor je le mogoče. Rešitev tega vprašanja je v dviganju strokovnosti delavcev. To je moč doseči na več načinov, predvsem pa s strokovnimi tečaji v podjetjih, s štipendiranjem delavcev na krajših tečajih in tudi z izmenjavo ljudi. Predvsem tako, da bi gospodarske organizacije s slabše organizirano proizvodnjo pošiljale svoje delavce na prakso k tistim, ki so začetne težave že prebrodila in imajo proizvodnjo dobro organizirano. Namesto da najemamo novo delovno silo, moramo iskati možnosti in načine za dvig produktivnosti v podjetjih samih. Boj za produktivnost dela moramo poostriti in sprejeti kot važno nalogo.

NOTRANJI ODNOSI

V podjetjih je po krivdi kolektivov samih vrsta nerešenih notranjih vprašanj, predvsem s področja tarifne politike, premij ter plač iz osebnega dohodka. Ljudje smatrajo to preveč za zadevo, ki jo naj rešuje le uprava podjetja ali krog vodilnih uslužbencev. Pogosto je nato slišati ogorčene izjave delavcev, češ, da so jih »okoli prinesli«. Osnovne organizacije ZK se morajo v ta vprašanja odločno poglobiti in jih reševati. (Nadaljevanje na 3. str.)

Proučevanje kongresnega gradiva

v garniziji Novo mesto

Po dolgi in temeljiti pripravi se je v garniziji Novo mesto začelo proučevanje Programa ZK Jugoslavije. Predvideno je enajst tem in za vsako je tudi zagotovljen predavateljski kader.

Sestavljen je enoletni načrt dela za oficirje, podoficirje in vojaške uslužbence in posebej za vojake. V pripravi so upoštevani vsi subjektivni in objektivni razlogi, ki bi lahko otežkočali proučevanje Programa ZKJ, kot na primer stalna zaposlenost oficirjev in podoficirjev s službenimi dolžnostmi, redna strokovna vzgoja, priprave za opravljanje izpitov za napredovanje v službi, zelo aktivno udejstvovanje v družbenih organizacijah in razne druge naloge, ki se postavljajo in izvršujejo v prostem delovnem času. V pripravah je bilo treba računati s tem, da ne bi omenjeni razlogi negativno vplivali na študij Programa ZKJ.

Upoštevajoč vse to, je komite ZKJ na svojem sestanku — na temelju danih navodil — opozoril na najustreznejše oblike in načine dela, ki jih je treba podvzeti za okrepitev odgovornosti članov ZKJ glede proučevanja Programa ZKJ.

Osnovne organizacije Zveze komunistov so tudi doslej zelo skrbele za ideološko in politično rast članov ZKJ. V tej smeri so veliko storile, zlasti zadnja leta. Toda nadaljnje napredovanje dela je terjalo, da se kaj pokrene v načinu obravnavanja tega vprašanja in v metodi angažiranja organizacij ZKJ.

Posebej je poudarjeno vprašanje kvalitete proučevanja. Predvsem morajo osnovne organizacije ZK gojiti smisel in zavzetost za ideološko-teoretično rast svojih članov in sistematični, načrtni študij. Organizacije morajo skrbeti predvsem za kvaliteto in ravén študija; zavedati se morajo, da ne sme biti niti enega člana ZKJ, ki ne bi poznal Programa svoje partije, kateri pripada.

Poudarjeno je, da je treba upoštevati tudi razširitev dela v študiju Programa ZKJ z novimi aktualnimi vprašanji, ki so neposredno povezana s proučevanjem programa, in z vprašanji, ki posegajo v sedanje družbeno-politično gibanje v svetu.

Vzporedno z aktivnostjo komiteja ZKJ in osnovnih organizacij se bo razvila tudi aktivnost Doma JLA, v katerem bodo organizirani ciklusi predavanj za študij posameznih vprašanj s področij marksistične znanosti, zlasti tistih, ki so povezani s proučevanjem Programa ZKJ in drugega kongresnega materiala, kot na primer: protislovja v socializmu in možnost njihovih reševanj, enotnost občin in osebnih interesov spričo osnov gospodarskega razvoja in socialističnih odnosov v naši državi, marksizem in buržoazna filozofija itd.

Mimo tega je uprava Doma JLA poskrbela, da bo med proučevanjem kongresnega materiala predvajanih več poučno-propagandnih filmov, ki bodo pripomogli k lažjemu proučevanju predvidenega materiala, kot na primer VII. kongres, delavsko in družbeno upravljanje, tovariš ob tovarišu, mehanizacija kmetijstva, naša težka industrija in podobno. Vsi omenjeni filmi bodo predvajani tudi za ostale člane ZKJ v Novem mestu in v Črnomlju. Zato bo potrebno čvrsto sodelovanje tudi s komiteji ZKJ v Novem mestu in Črnomlju.

V Domu JLA bo urejen politični kabinet, da bo oficirjem, podoficirjem in vojaškim uslužbencem v pomoč pri proučevanju kongresnega materiala. V kabinetu bo tudi vsa potrebna literatura, razne sheme in potrebni grafikoni.

Glede vojakov, članov ZKJ, so podvzeti vsi potrebni organizacijski ukrepi in izdelani nadrobni načrti za proučevanje Programa ZKJ v skrajšani obliki. Pri tem bo imel najaktivnejšo vlogo vojaški klub. Tudi v prostorih tega kluba bo urejen politični kabinet in oskrbljen z vsemi potrebnimi shemami in grafikoni za vsako temo, kakor tudi z vso tozadevno literaturo.

Že prvo predavanje univ. prof. Dušana Sobolovića o »Ekonomskem gibanju sodobnega sveta« — in zatem prve debate — je vzbudilo izredno zanimanje v vsej naši garniziji.

Dušan Bojanič

Bogato in vsestransko je življenje v enotah JLA. Pouk vojnih veščin, ideološko-politična vzgoja, kulturno in športno udejstvovanje, vse to se prepleta in dopolnjuje. Na sliki: gojenci vojne akademije pri praktični vaji z motornimi vozili

Smrt v rudniku

V sredo, 1. oktobra, okrog 14. ure je v rudniku rjavega premoga »Podvis« pri Knjaževcu (LR Srbija) izbruhnil požar, ki je terjal življenje 61 rudarjev Reševalne ekipe, ki so prispele od vsepovsod, med njimi posebna ekipa gasilcev in zdravnikov iz Beograda z letalom, so z izredno požrtvovalnostjo rešile ostale rudarje, ki so še bili po rovih, in zadušile požar.

Ob tej hudi, največji rudniški nesreči v Jugoslaviji je izrazil sožalje kolektivu rudnika in družinam ponesrečenih maršal Tito. Sožalne brzojavke so poslali tudi številni drugi kolektivi in organizacije.

Požar je povzročil poškodovani transformator; izbruhnil je, ko je odhajala prva izmena, druga pa vstopala v rove.

Večerna partijska šola

Občinski komite ZK v Sevnici je organiziral načrtno predelavo materiala VII. kongresa ZKJ. Organiziral bo pa tudi večerno partijsko šolo, zlasti za mlajše člane.

Spomenik v Šentrupertu odkrit

V nedeljo 5. oktobra dopoldne je narodni heroj Jože Borštnar v Šentrupertu v prisotnosti številnih gostov in domačinov odkril spomenik 139 žrtvam naše borbe. Slavnosti so se udeležili razen številnih borcev tudi tovariši Mitja Ribičič, Franc Krese-Čoban, Niko Šilih in drugi gostje iz Ljubljane. Novomeški okraj je zastopal tovariš Maks Vale, delegacijo XIII. proletarske brigade Rade Končar, ki je sodelovala pri napadu na Šentrupert 1. in 2. V. 1943, ter tu izgubila 13 borcev, pa so zastopali tovariši Josip Balen, Luka Knežović in Boris Neljak. Spored prireditve je bil res izbran. Prisotne je prevzela mogočna pesem Invalidskega pevskega zbora, ki je zapel pod vodstvom Radovana Gobca in spremljavi godbe Ljudske milice. Znana partizanska pesnica Majda Peterlin — Vida Brest, domačinka, je zrecitirala svojo pesem Ob odkritju, sestavljeno za to priložnost. Otvoritveni govor je imel Jože Borštnar, za njim pa je govoril še predstavnik XIII. proletarske brigade Josip Balen. Dolenjska je dobila še en spomenik, ki ga lahko prištevamo med najlepše.

RAZMIŠLJANJE OD TEDNU OTROKA

Za svetlo bodočnost mladega rodu

Jože je star petnajst let. Šoloobvezen ni več, uspešno pa je dovršil štiri razrede osnovne šole. Rad bi se izučil za zidarja, v vajensko šolo pa ne more, ker nima dovolj izobrazbe. Zadnjič je bil v pisarni okrajnega tajništva za šolstvo in je prosil, da bi mu spregledali dva razreda ter tako omogočili, da bi postal zidar. Vendar to ne gre! Vsaj eno leto mora še v šolo. Drobni fantič je bridko zajokal, ko so mu to povedali.

»Jože, zakaj pa se nisi bolje učil, da bi bil dokončal vsaj šest razredov?« so ga vprašali, polni skrbi za fantovo bodočnost.

»Služil sem v Beli krajini, moral sem delati, v šolo pa me niso redno pošiljali in tako nisem izdelal razreda,« je odgovoril fant.

Kdo je kriv, da je otrok moral služiti že tako zgodaj? Ali niso njegovi bivši gospodarji vredni vsega obsojanja? Delati je moral tudi takrat, ko so se njegovi sovrstniki v šoli pripravljali za življenje, in danes se Jože s štirimi razredi ne more uvrstiti med vajence. Kaj naj torej počne? Kdo mu bo pomagal?

Ali ne leži za njegovo težavo krivda tudi na vsej družbi in njenih predstavnikih! Jože je eden izmed prenekaterih hlapčkov, ki jih izkoriščajo kot ceneno delovno silo in jih niti redno ne pošiljajo v šolo.

Naj bo njegova zgodba za uvod v razmišljanje ob TEDNU OTROKA v letošnjem letu!

Ne bilo bi prav, če bi trdili, da v našem okraju javnost za otroka še ni ničesar storila, saj o tem pričajo med drugim tudi načrti, ki so jih razne organizacije napravile ob lanskem Tednu otroka in jih v marsičem prav lepo uveljavile. Lanski načrti pa še kličejo k delu in izpolniti jih moramo zaradi njihovih potreb.

Naši knjižničarji so dali med otroke mnoge dobre knjige. Voditelji taborniških organizacij so jim pripravili marsikatero dobro zabavo in jim nudili široko izobrazbo. Odborniki Ljudske tehnike so med letom zvesto sledili svojemu programu in z različnimi akcijami ter požrtvovalnim delom omogočili ustanovitev in izpopolnitev šolskih delavnic. Prav tako so prizadevno odigrali svojo vlogo naši šahisti, saj so pionirji tekmovali tudi v republiškem merilu in bili med prvimi. Otroci so marsikaj nastopili v pevskih zborih in so tudi na odru igrali. Številni so bili v kolonijah, na morju, v planinskih področjih itd. Telovadna društva Partizan in športne organizacije so zbrale v svojih vrstah mnogo mladine ter ji krepile telo in duha.

Tako in še drugače je družba skrbela za svoj naraščaj in ga vodila k lepšemu in polnejšemu življenju.

Za mladino je torej že storjenega precej. Vendar pa se moramo le vprašati, ali nismo bili morda kdaj brezbrižni in kratkovidni in smo pozabljali na vzgojo, zabavo in zdravje otrok? Ena glavnih napak pri delu organizacij, ki imajo v svojem programu kakršno koli skrb za otroka, je nesistematičnost dela. Kampanjske naloge so sicer tudi potrebne in nujne, vendar ne smejo biti glavna ali edina vsebina dejavnosti dela z mladino. Koliko več uspeha bi imeli, če bi od seje do seje svoje delo pregledali, ga poglobili in odpravili površnosti.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Obnova vinogradov

Kmetijska zadruga Videm bo letos in prihodnje leto obnovila 3,5 hektarov vinogradov na svojem Vinogradniško-kmetijskem posestvu. Za obnovo bo najela investicijski kredit.

S 1. novembrom bo zadruga izločila iz svoje dejavnosti trgovino ter gradbeni odsek in se tako lahko bolj posvetila kmetijski službi. S kmetovalci je bila sklenila kooperacijske pogodbe za krompir in koruzo. Hektarski pridelek krompirja je bil od 20 do 30 tisoč kg, koruze pa okrog 4.000 kg (neto). Kmetovalci, ki so dosegli 30.000 kg hektarskega donosa krompirja, imajo 200.000 din čistega dobička na ha.

ZABELEŽENO

Ozimnica

V zadnji številki smo pisali o njej. Gospodarska poslovna zveza Novo mesto ima v skladišču že pripravljen krompir vrste mercur, za ozimnico. Doslej ni še nihče vprašal zanj in nihče ga še ni odkupil. Za jabolka in zimsko sadje je še prezgodaj. Slišati je sicer malo čudno, toda kmetje se spravljajo predvsem v vinograde in imajo še obilico ostalih del.

Ni treba oditi daleč iz Novega mesta, samo pod Trško goro zavitje. Kostanj in orehi se šibijo pod obilnim plodom, ki leži na tleh nepobran in propada. Enako je z jabolki. Na tleh sadovnjakov je obilo odpadlih jabolk, veje jablan pa še kljub temu ječijo pod obilnim plodom. Sadje dobesedno gnije. Kmetje so napolnili že vso razpoložljivo posodo. Zaskrbljeno pogledujejo v nebo in hitijo z delom, dan je že občutno krajši. Na trgu so jabolka po 18 do 20 dinarjev kilogram. Marsikateremu sadjarju gre na jok, ko gleda polno drevje in nima časa, da bi ga obral, jabolka pa odpadajo drugo za drugim.

Razpravljamo o ozimnici in o tem, da je treba delavca po zmerni ceni oskrbeti z njo. Mogoče bi se dalo tako: zadruge bi se dogovorile s sadjarji, GPZ s sindikati in delavci bi se pripeljali s kamioni tja kjer je sadje, ga obrali, tam stehtali, plačali in odšli. Cene bi bile gotovo nižje, delavci pa bi smatrali razen tega to še kot izlet. — Poskusimo!

Festivalski ogenj je ugasnil

V soboto 4. oktobra zvečer je ugasnil festivalski ogenj III. Dolenjskega kulturnega festivala v Kostanjevici ob Krki. Zvečer je bilo prebrano zaključno poročilo festivalskega odbora v Domu kulture. Nato se je zavesa dvignila in v prisotnosti avtorice Mire Puc-Miheličeve so se kostanjeviški igralci amaterji predstavili gledalcem z njeno dramo Svet brez sovraštva. Ko se je po tretjem dejanju zavesa spustila, je sledila še prisrčna slovesnost. Kostanjeviška igralka amaterka Rozika Jankovič je proslavila 35-letnico amaterskega udejstvovanja na gledaliških deskah. Nato je festivalski ogenj ugasnil. Zaključne prireditve se je udeležil tudi pokrovitelj festivala tovariš Boris Kocjančič.

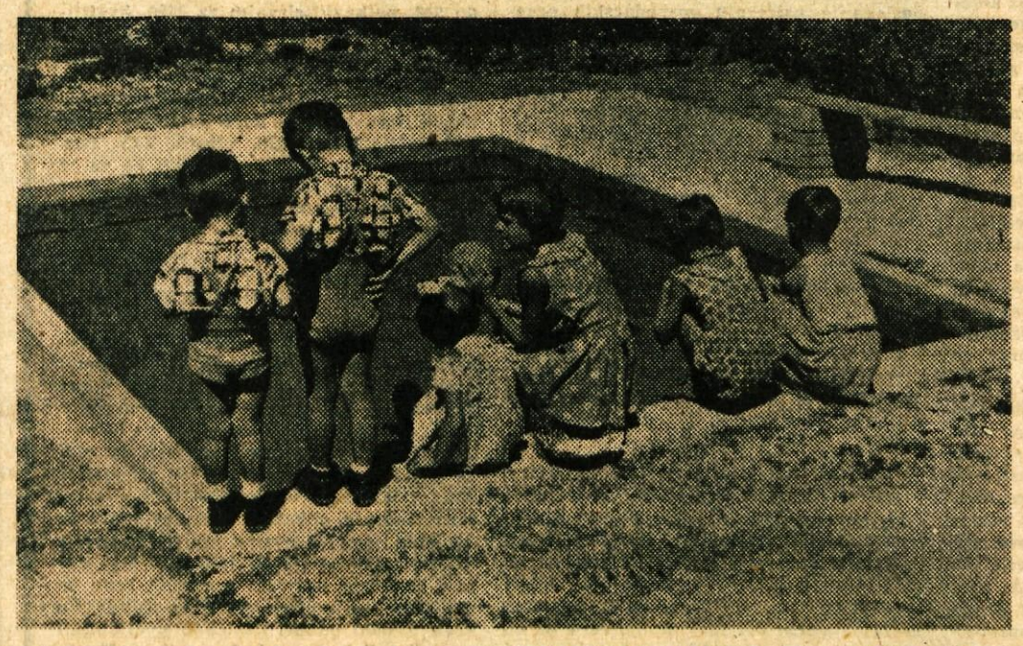

Varstvo in skrb za otroke v stanovanjski skupnosti je geslo letošnjega Tedna otroka. Lep primer so pokazali stanovalci Novoteksovih vrstnih hiš na Marofu v Novem mestu. Očetje so se zbrali, vzeli v roke lopate, tovarna je dala nekaj cementa, pa so zgradili za otroke lep kopalni bazen. Posnemanja vredno.

NAŠIM NAROČNIKOM

Prosimo tiste naše naročnike, ki so še v zaostanku z naročnino za list, da takoj uredijo svojo dolžnost, kajti netočno plačevanje naročnine nam zelo otežkoča poslovanje.

Naročnikom, ki do konca avgusta niso plačali naročnine za I. polletje, smo list ustavili.

Ob spremembi bivališča navedite vedno tudi stari naslov.

UPRAVA DOLENJSKEGA LISTA

VREME

ZA ČAS OD 10. DO 19. OKT.

Prevladovalo bo lepo vreme. Kratkotrajne ali krajevne padavine pričakujemo okrog 11. in okrog 18. oktobra. V. M.

Prva je proizvodnost

Delitev čistega dohodka na osebne dohodke in sklade podjetij je odvisna predvsem od produktivnega dela

Novi predpisi iz območja delitve celotnega dohodka, objavljeni v uredbi o realizaciji odnosov v zvezi z razpolaganjem s čistim dohodkom in sredstvi gospodarskih organizacij (Ur. l. 14-58), nalagajo gospodarskim organizacijam dolžnost, da ugotovijo, kateri del čistega dohodka je sad prizadevanja delovnega kolektiva, kaj je pa rezultat gibanja tržnih cen in splošnih pogojev poslovanja.

Tisti del čistega dohodka, ki je posledica prizadevanja kolektiva, razdeli delavski svet gospodarske organizacije na del za osebne dohodke in na del za sklade. Del čistega dohodka, ki je rezultat raznih drugih okoliščin, pa mora v celoti vnesti v sklade gospodarske organizacije, praviloma v sklad osnovnih sredstev, sklad obratnih sredstev in v rezervni sklad.

Delavski svet podjetja je dolžan pri delitvi čistega dohodka razložiti v periodičnem obračunu in v zaključnem računu osnove čistega dohodka in navesti razloge, zaradi katerih je del čistega dohodka, ki je rezultat trga, razdelil na osebne dohodke.

Ker so sredstva podjetja družbena last, ima družba pravico nadzirati uporabljanje sredstev gospodarske organizacije. To načelo je prišlo v novih predpisih do izraza in je izrecno poudarjeno glede nadzorstvene pravice zborov proizvajalcev in inšpektoratov. Občinski zbor proizvajalcev mora namreč pri pregledu obračunov in ustreznih analiz osredotočiti svoja zanimanja in razpravo na to, ali gospodarska organizacija racionalno uporablja in vlaga svoja sredstva v sklade tako, kot bi to delal dober gospodar. S posebno pozornostjo mora spremljati delitev čistega dohodka ter obrazložitev delavskega sveta k delitvi, splošni uspeh podjetja v poslovanju, zlasti pa produktivnost dela. Prav tako mora razpravljati v tem smislu okrajni zbor proizvajalcev v primeru, da delavski svet ne sprejme priporočil občinskega zbora proizvajalcev in zahteva, da razpravlja v tej stvari okrajni zbor.

VSO SKRB ANALIZI DOHODKOV

Nadzorstvena pravica družbe pa se ne ustavlja pri občinskem oziroma okrajnem zboru proizvajalcev, kajti novi predpisi pooblaščajo republiški zbor proizvajalcev, da lahko iz lastne pobude oziroma na zahtevo zbornice ali sindikatov nadzira in razpravlja o uporabljanju sredstev in delitvi čistega dohodka posameznih gospodarskih organizacij.

Mreža družbenega nadzorstva se izpopolnjuje še s pravico finančnih in drugih inšpektoratov, da smejo ustaviti izvršitev odločb organov gospodarske organizacije glede delitve čistega dohodka, če delavski svet ni v svoji odločbi ugotovil osnove za delitev čistega dohodka.

Iz vseh teh predpisov je videti, da mora imeti **delavski svet podjetja jasno sliko o tem, ali izvira večji dohodek podjetja in prizadevanja kolektiva ali pa je posledica ugodne tržne konjunkture in mehanizma trga.**

Nesporno je to eno najtežjih vprašanj in mnogi ekonomisti so mnenja, da je ta problem v praksi nerešljiv. Zato so podjetja oziroma delavski sveti postavljeni pred težko nalogo, kako najti ekonomsko utemeljeno razlago za tisti del čistega dohodka, ki so ga predvideli za osebne dohodke delavcev. Prav tako si bo zbor proizvajalcev pri razpravljanju o periodičnem in zaključnem obračunu podjetij moral biti na jasnem, ali je delitev čistega dohodka utemeljena glede na poslovanje podjetja, ko razni momenti izven podjetja lahko vplivajo na njegov poslovni uspeh.

Eden glavnih pokazateljev, ali je delovni kolektiv s svojim prizadevanjem dosegel večji dohodek, je naraščanje produktivnosti dela. Na nesrečo pa je merjenje produktivnosti dela silno zapleteno in dejstvo je, da ni enotne formule za vsa podjetja, po kateri bi se dala produktivnost meriti. Indeks produktivnosti sam na sebi pa tudi ni popolnoma zanesljivo merilo, temveč le **v zvezi z drugimi pokazatelji, predvsem z lastno ceno itd.**

O tem bodo **našla podjetja koristne napotke v priročniku »Produktivnost, osnovni pojmi, merjenja in ukrepi za izboljšanje organizacije dela«**, ki ga je sestavil dr. Vilko Vujičić, založila pa »Nova proizvodnja«. Priročnik je že izšel in se naroča pri založbi »Nova proizvodnja«, Ljubljana, Trubarjeva ulica št. 15.

Ing. M. H.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

NOVICA DNEVA

Spet je — bi dejali — formoška kriza postala prva novica dneva. To pot v nekoliko prijetnejši obliki, zakaj pekinška vlada je razglasila en teden premirja v Formoški ožini. Topovi pri otokih Kvemoj in Macu so umolknili, da bi se Peking lahko pogajal s Čangkajškom o »notranjih kitajskih zadevah«, medtem ko se pogajanja med LR Kitajsko in ZDA nadaljujejo v Varšavi. Kaže, da se tam oba veleposlanika precej temeljito menita o vseh plateh neposredne krize na Daljnem vzhodu.

Kriza torej, ki je v nekaterih trenutkih grozila, da se spremeni v spopad med LR Kitajsko in ZDA, se je trenutno zasukala na bolje. To je v precejšnji meri posledica določene spremembe v stališču Washingtona do Čangkajška in njegove politike. Gledano z ulice je zmagal vzklik nekega demokratskega senatorja, ki je dejal, da Kvemoj ni vreden, da bi en sam ameriški vojak prelil zanj kri. Toda ko so bile izrečene te besede, je bila ameriška vlada še trdno odločena gnati zadevo do konca. Med tem pa so bile volitve za senat v državi Maine. V tej državi namreč volijo zmeraj pred volitvami v vseh drugih ameriških državah. In država Maine, ki je bila celo v Rooseveltovih časih republikanska trdnjava — in to mnogo pomeni — je letos postala demokratska. — Izmed štirih senatorjev so bili trije izvoljeni senatorji demokrati. Predsednik Eisenhower je po teh volitvah brez ovinkov izjavil, da je to poraz, iz katerega se mora republikanska stranka marsikaj [illegible], če noče zmagati na novembrskih volitvah. Toda to, kar je važno za volitve in formoško krizo, je dejstvo, da so pri teh volitvah igrale pomembno vlogo zunanjepolitične zadeve, kar ni običaj na ameriških volitvah. Američanom kakor vsem drugim ljudem po svetu tudi ne [illegible] iti v vojno, posebno če bi bil povod za vojno tako malenkosten, kot sta [illegible] Kvemoj in Čangkajškova politika.

Toda to še ni vse. Skoraj celotni ameriški tisk, vštevši republikanskega, je tako silovito napadal Dullesovo politiko »do roba vojne«, da je postalo kmalu jasno, kakšno je v ZDA javno mnenje. In argumenti, ki jih je tisk navajal, so bili tako prepričljivi, da je Dulles naposled popustil. Šel je tako daleč, da je na neki tiskovni konferenci izjavil, da je Čangkajškova politika »precej nora« in da je bilo neumno pošiljati tretjino vojske na obrežne otoke. Očitno je, da je Dulles to tudi prej vedel, ampak ni hotel priznati neumnosti tega dejanja, ker je prav to godilo njegovi politiki in namenom.

Vse kaže, da so ZDA zdaj popustile toliko: otoki Kvemoj in Macu niso življenjskega pomena za Formozo. Navsezadnje bi bili Američani pripravljeni pregovoriti Čangkajška, naj umakne vojaštvo z otokov, toda Kitajci morajo najprej prenehati z obstreljevanjem teh otokov. ZDA se namreč ne bodo umaknile pod pritiskom. Baje je predsednik ZDA razpoložen dati koncesije za koncesije.

To je vsekakor napredek in če upoštevamo, da so Kitajci [illegible] ustavili obstreljevanje za en [illegible]. [illegible] obstaja prvo resnejše upanje [illegible] formoško krizo zdaj nekako [illegible] nasprotij med LR Kitajsko [illegible] Čankajškom in ZDA z druge [illegible] bo kvečjemu [illegible]asilna rešitev, ki bi ji morali slediti koraki za temeljitejše reševanje tega trnovega problema. Zakaj dokler ne bo Kitajska sprejeta v Združene narode (kar ponavljajo celo ameriški zavezniki venomer, da je že dolgočasno), ni pričakovati temeljite normalizacije položaja. In glavna ovira za sprejem LR Kitajske v OZN so prav ZDA.

Nihče ne pričakuje, da bodo ZDA zdaj kar velikodušno povabile LR Kitajsko v svetovno organizacijo. Toda čas dela svoje. Letos, na zasedanju Generalne skupščine, se je pokazalo, da je vsako leto manj tistih držav, ki lahko še podpirajo ameriško politiko do Kitajske. In če bi se večina sveta naposled zedinila, da mora LR Kitajska v OZN, bi se tudi ZDA ne mogle več upirati. Toda to je stvar prihodnosti in lahko se še marsikaj zgodi.

NAŠ OBISK

IVANKA KAPLAN je snažilka v Zdravstvenem domu Novo mesto. Ko je pričela pripovedovati o svoji mladosti, sem že po izrazu, ki ga je medtem dobilo njeno obličje spoznal, da njena mladost ni bila lahka. Kakor mnoga dolenjska dekleta včasih, je tudi ona pričela kot služkinja. Glas se ji je nekoliko tresel, posebno ko je govorila o sinu in o letih med vojno. Kot vsaka mati, je takrat trpela največ v strahu zanj, za sina, ki je bil partizan.

»Doma sem iz Vrbovca pri Dobrniču. Skromno sem živela pri starših, dokler nisem bila stara 23 let. Nato sem se pričela vdinjati kot poljska delavka in kot delavka v gostilni. To je trajalo 8 let. Leta 1924 sem rodila nezakonskega sina ... Kaj je pomenilo to takrat, vedo le starši. Ko je bil komaj leto dni star, sem ga morala pustiti pri svojih starših. Treba je bilo iti za kruhom, zanj in zase. Starši so mi ga vzgojili, postal je zal fant. Šest let sem medtem delala v Novem mestu kot služkinja. Tik pred vojno sem odšla v Zdravstveni dom Novo mesto kot snažilka in ostala tu do danes. Devetnajst let.

Najtežja je bila zame binkoštna nedelja 1942. Sina, ki je prihajal vsako nedeljo k meni na obisk, tokrat ni bilo. Strah se mi je naselil v srce. Nato sem izvedela, da je postal partizan. Na Trški gori je bil. Kolikor sem le mogla, sem vso vojno podpirala partizane. Sin je bil dvakrat ranjen. Nato je prišla svoboda. Ostal je živ. Zame je bilo iz dneva v dan laže.

Zdaj sem si prislužila pokojnino! Nikdar nisem računala nanjo. Dekla je delala vedno dokler je mogla, nato je morala od hiše do hiše prosjačit. V Zdravstvenem domu so bili vsi vedno tako dobri z menoj, posebno upravnik dr. Špiler. Upokojenka sem in danes, 30. september, je moj zadnji dan službe. Prislužila sem si penzijo. Čeprav stanujem v Zdravstvenem domu,

so mi rekli, da me ne bodo metali ven!«

Tridesetega septembra zvečer, zadnji dan njenega dela, ji je kolektiv Zdravstvenega doma priredil poslovilni večer. Snažilki, ki je 19 let čistila stopnišča, ordinacije in loščila parket. Zaželeli so ji, da bi kar najdlje mirno uživala pokojnino, ki jo je prislužila s 33 leti dela. Tudi mi ji želimo enako. Še mnogo let mirnega življenja, tovarišica Ivanka!

● NAROČAJTE
● IN ŠIRITE
● DOLENJSKI LIST!

Nove cene in nove naloge občin

Z odlokom Zveznega izvršnega sveta so bile zvišane prodajne cene sladkorja v kristalu na 170 din kg, v kockah na 185 din kg, ter kruha do največ 4 din pri kilogramu. Zvezni državni sekretar za blagovni promet dr. Marjan Brecelj je na sestanku z novinarji 1. oktobra v serketariatu za informacije Zveznega izvršnega sveta v Beogradu pojasnil najnovejše ukrepe, katerih glavni namen je uskladitev cen in stabilizacija trga.

Letos nam je uspelo doslej najbolj ustaliti trg, predvsem tako, da so bili pravočasno sklenjeni dogovori o dobavi določenih količin kmetijskih pridelkov s proizvajalnimi organizacijami, dalje so bili pravočasno sklenjeni dogovori o najvišjih odkupnih cenah ter bil sprejet odlok o evidenci in kontroli cen nekaterih proizvodov.

Z odlokom o evidenci in kontroli cen so dobili občinski odbori pravico prepovedati zvišanje cen nekaterih živil ter industrijskih izdelkov v prodaji na drobno in obrtnih storitev. Republiški sekretariati bodo predpisali, za katere proizvode in obrtne storitve so dolžne občine to kontrolo in evidenco izvajati.

Občine na osnovi spremembe uredbe o tarifi davka na promet tudi ne smejo zvišati stopnje občinskega davka na promet na drobno ali uvesti plačevanja občinskega davka za novo blago, tako dolgo dokler ne bo sprejet novi družbeni plan za leto 1959. Enako ne morejo občine in okraji do tega roka zvišati cen komunalnih proizvodov in storitev (voda, snaga, kanalizacija, najemnine za stanovanjske in poslovne prostore).

Občinski ljudski odbori so tako dobili še novo nalogo, ki je zelo pomembna. Naj omenimo še to, da so govorice, češ sladkor se je podražil, pa se bodo še marmelada in ostali industrijski izdelki, delani s sladkorjem, neupravičene. Proizvajalne organizacije za predelavo sadja bodo plačevale sladkor po 100 din kilogram, država jim torej nudi regres 70 din pri kilogramu.

Iz beležnice tržnega inšpektorja v Črnomlju

V dveh mesecih, kar je bila pri občini Črnomelj ustanovljena tržna inšpekcija, je dala dvanajst kazenskih prijav. Od tega sta bili dve za prekupčevanje z živino, ostale pa za nepravilnosti v trgovski in gostinski mreži. Tržna inšpekcija je ugotovila, da Kmetijska zadruga Dragatuš prodaja olje od 8–21 din draže kot bi smela. Razen tega pa je omenjena zadruga uporabljala tudi izvržene uteži. Kmetijska zadruga Adlešiči je prodajala moko za dinar do dva draže pri kilogramu in preplačevala živino pri odkupu od individualnih proizvajalcev. Gostilna Malič Kazimir na Vinici je po ceniku prodajala vino z 10.5%, v sodu je imela vino z 9.8%, na točilni mizi pa 8.8%.

Šušmarstvo je tudi v občini Črnomelj precej razvito. Ugotovljenih šušmarjev je 52, verjetno jih je pa precej več. Ko so jih sklicali na sestanek, je 18 šušmarjev takoj dvignilo obrtno dovoljenje, ostali pa so delno prenehali. Posebno vprašanje so šušmarji avto prevozniki, ki zaslužijo mesečno po 300 do 400 tisoč dinarjev kosmatega (registrirano pri občinski upravi za dohodke). Pavel Lužar iz Črnomlja vozi že dve leti in pol. V mesecu maju je imel 369.000 din kosmatega zaslužka samo od voženj državnemu in zadružnemu sektorju. Tržna inšpekcija je prepustila šoferje šušmarje v nadaljnji postopek sodniku za prekrške.

Niko Kralj, poslovodja trgovine Griblje, je prodajal liter olja za svoj račun draže kot kilogram. Tudi on se bo zagovarjal. Zadevo ima v rokah javni tožilec.

Poslovanje trgovine se je v zadnjih dveh mesecih močno izboljšalo posebno glede postrežbe strank in izbire blaga. Šepa še vedno preskrba z zelenjavo ker zadruge nimajo prave volje za odkup. Trg v Črnomlju je z njo sicer založen, toda cene so višje kot drugod.

V TEM TEDNU NABIRAMO:

List slezenovca (180 din), hribske rese (500 din), gozdne jagode (100 din), melise (140 din), maline (40 din).

Rastlino ptičjega dresna — moravke (30 din), črnobine (70 din), gladišnika (36 din), hribske rese (250 din), jetičnika (105 din), vodne kreše (140 din), kopitnika s korenino — virh (65 din), zlate rozge (45 din), verbene (30 din).

Korenine regrata (110 din), beladone (140 din), gozdnega korena (100 din), baldrijana (260 din), habata — smrdljivi bezeg (36 dinarjev).

Lubje češminovih korenin (165 din), češminovih palic (50 din).

Plodove češmina (120 din), šipek celi (50 din), šipek luščine (180 din), črnega trna — oparnice (30 din), gloga — beli trn (33 din), bezga (90 din).

Obvestilo: Suhih borovnic ne odkupujemo več. Nabiralci pohitite z nabiranjem češminovih jagod!

Kratke IZ RAZNIH STRANI

● **Pred vrhovnim tunizijskim sodiščem se je danes začela razprava proti bivšemu tunizijskemu premieru Salah el Dinu Bakušu in članom njegovega kabineta, ki so obtoženi, da so škodovali interesom države in zatirali gibanje nacionalne osvoboditve Tunizije. Danes so obtožene zaslišali.**

● **Pakistanska vlada je danes sporočila, da je vojska aretirala poglavarja Ahmeda Jara Kana. Aretiran je bil zaradi prevratne dejavnosti.**

● **V bejrutskem pristanišču je prišlo do spopada med varnostnimi silami in libanonskimi falangisti, ki poskušajo s svojim terorizmom povzročiti v mestu splošno stavko. V neredih je bila ubita ena oseba.**

● **V Tokiu je začela z delom 4. regionalna konferenca organizacije za kmetijstvo in prehrano (FAO). Japonski delegat, profesor Seiči Tobata je bil soglasno izvoljen za predsednika konference. Za podpredsednike so bili izvoljeni delegati Cejlona, Filipinov in Južnega Vietnama.**

● **Kakor poroča vzhodnonemška časopisna agencija ADN, so se vodili prejšnji teden v vzhodnem in zahodnem Berlinu privatni razgovori med predstavniki Bundestaga in predstavniki vzhodnonemške Volkskammere. Po vesteh te agencije je bila glavna tema teh razgovorov predlog vlade Vzhodne Nemčije o razgovorih za sklenitev sporazuma o miru z drugimi državami.**

● **Danski premier Hans Christian Hansen je sporočil, da ne bo več upravljal resora za zunanje zadeve, da bi se tako lahko posvetil svojim dolžnostim kot predsednik vlade. Kot pričakujejo, bodo resor za zunanje zadeve zaupali ministru za gospodarske odnose z inozemstvom Jens Otto Kragu.**

Notranjepolitični tedenski pregled

Nove cene in višji prejemki

Mnogo komentarjev je slišati na ukrepe, ki jih je pretekli teden sprejel Zvezni izvršni svet. Nekateri med njimi dokazujejo, da vendarle nismo doumeli ciljev, ki jih skušamo s spremembami doseči. Gre namreč za dve stvari: za povišanje cen in denarno nadomestilo za to povišanje ter za povečanje osebnih prejemkov, ki naj bi vplivali na povečanje osebne potrošnje zaposlenih.

Najprej nekaj o povišanju cen. Že večkrat smo zapisali, da osebna potrošnja narašča na vasi hitreje kot v mestih in industrijskih središčih. Spremembe cen bodo nedvomno povečale življenjske stroške v kmečkih gospodinjstvih, toda treba je povedati, da hiter porast realne potrošnje na vasi ni bil le posledica večje proizvodnje, večjih hektarskih donosov, marveč predvsem posledica višjih cen za kmetijske pridelke. Od leta 1952 so se cene za industrijsko blago na drobno povečale za 3%, odkupne cene kmetijskih pridelkov pa za 56%. S povišanjem cen bomo torej zaustavili nagel porast osebne potrošnje na vasi, ki ni v skladu s predvidevanji perspektivnega gospodarskega načrta. Ta načrt namreč predvideva, da naj bi osebna potrošnja v teh letih naraščala hitreje v industrijskih središčih. Letos na primer se je osebna potrošnja kmečkega prebivalstva povečala za okoli 4%, medtem ko je potrošnja delavcev in uslužbencev zaostala. Vzrok tega zaostanka je predvsem dvig življenjskih stroškov, ki so se najhitreje povečevali prav za prehrano in nekatere usluge.

Toda cene za moko, sladkor, električno energijo, tobak in železniški prevoz niso bile povečane samo zato, da bi vskladili odnose med mestom in vasjo, marveč tudi zaradi drugih gospodarskih razlogov. Razvoj gospodarskih odnosov zahteva vsklajevanje cen, zlasti tistih, katere smo več ali manj administrativno zadrževali na nižji ravni. Tako je znano, da se je pšenica v lanskem letu podražila od 30 na 36 dinarjev in se cena za kruh ni spremenila temu ustrezno. Podražitev moke za 8 dinarje oziroma kruha za 4 dinarje naj bi omogočilo boljše gospodarjenje mlinom in pekarnam. Dohodki od povečanih cen za moko in kruh bodo v glavnem ostali mlinom in pekarnam. Zlasti mlini ob sedanjih cenah niso mogli dobro gospodariti. Podobno je s sladkorjem, ki se je podražil od 145 na 170 dinarjev za kilogram. Potrošnja je namreč naglo naraščala, kar je sicer ugodno dejstvo, vendar pa istočasno ugotavljamo, da ga je podeželje trošilo zaradi nizke cene zelo neracionalno pri proizvodnji alkoholnih pijač. Električna energija se bo podražila za dinar pri kilovatni uri. To naj bi pokrilo del razlike med dejanskimi stroški za kilovatno uro, ki stane okoli 10 dinarjev, in med povprečno ceno za gospodinjstvo, ki je znašala doslej okoli 5 dinarjev. Podražitev tobačnih izdelkov za 15% in potniških tarif za prav toliko ima kot vse ostale spremembe cen namen, da bi popravili dosedaj ekonomsko neopravičene odnose med cenami in ustvarjali uspešnejše pogoje za poslovanje ustreznih gospodarskih organizacij.

Zaposlenim delavcem in nameščencem bodo povečani izdatki povrnjeni. Na osnovi izračuna za štiričlansko družino, katero vzdržuje povprečno usposobljen delavec, znašajo okoli 700 dinarjev. Prav toliko naj bi dobil vsak zaposleni. Seveda nadomestilo ne bo za vse enako. Medtem ko bodo nekadilci na primer na boljšem, bodo na slabšem kadilci. Tudi navade v prehrani bodo vplivale na dejansko vrednost nadomestila. Vendar bi bilo nemogoče, in tudi nepravično, če bi skušali nadomestilo za povišane cene za blago in usluge nadomeščati od primera do primera. To je, kot rečeno, en del ukrepov. Vsklajene so nekatere cene, proizvajalci pa bodo dobili za to 700 dinarjev nadomestila.

Drugi del ukrepov pa zadeva povišanje prejemkov delavcev in nameščencev, upokojencev itd. Letošnji gospodarski uspeh, predvsem pa zaloge, ki so ustalile cene na tržišču, omogočajo, da sprejmemo take spremembe. Zaloge industrijskega blaga so v letošnjem letu za okoli 60 milijard dinarjev večje kot lani. Mimo tega pa so se povečale tudi zaloge nekaterih vrst prehrambenih artiklov. Na osnovi tega je Zvezni izvršni svet sklenil, da naj bi se prejemki zaposlenih povečali od 1. oktobra dalje za 4%. Skupno povečanje prejemkov bo torej znašalo okoli 7%. Zvezna ljudska skupščina bo že v kratkem sprejela zakon, s katerim bodo povišani minimalni osebni dohodki za 9%. S tem se bodo povečala sredstva, ki jih bodo gospodarske organizacije lahko porabile za osebne dohodke. Kot rečeno, naj bi vsak proizvajalec dobil 700 dinarjev za kritje razlike pri cenah. Ostale 4% pa naj bi gospodarske organizacije razdelile na osnovi tarifnih postavk. Če bodo to priliko uporabili tudi za spremembe v tarifnih pravilnikih, bi bilo prav, da se o tem pogovore s sindikatom, tako v podjetju kot na občini. V vsakem primeru pa bi morale gospodarske organizacije takoj pripravljati nove tarifne pravilnike, da bodo čimprej lahko uveljavile dokončna izplačila. Do takrat pa imajo možnost, da izplačujejo akontacije.

Nekoliko drugače bo ta stvar uveljavljena za uslužbence javnih ustanov. V povprečju bo sicer razdeljenih prav tako 7%, toda v višjih plačilnih razredih se bo povečala plača od 3 in pol do 7%, v nižjih plačilnih razredih pa do 10%. Delavcem in tehničnemu osebju v državni upravi se bodo povečali prejemki po drugi lestvici, in sicer nekvalificiranim za 700 do 900, polkvalificiranim za 1100, kvalificiranim oziroma visokokvalificiranim pa za 1400 oziroma 1800 dinarjev. Prav tako se bodo povečale nagrade za učence v gospodarstvu, in sicer za 700 dinarjev na mesec. Pokojnine se bodo povečale v višjih plačilnih razredih, vštevši XIV. razred povprečno za 8%, v nižjih pa za 12 odstotkov. Povečane bodo tudi invalidske doklade in posebne doklade za šolanje otrok padlih borcev. Da pa ne bi bile prizadete pri nadomestilu za povišanje cen več kot štiričlanske družine, bo tretji in vsak nadaljnji otrok dobil še 240 dinarjev doklade.

To je drugi del predpisov, ki s povečanjem osebnih prejemkov za 4% omogočajo, da dosežemo v letošnjem planu predvideno povečanje osebne potrošnje. Za to, da povečanih prejemkov ne bi vsrkalo špekulativno navijanje cen za različno drugo blago in zlasti za usluge, je Zvezni izvršni svet povečal tudi pooblastila ljudskih odborov glede evidence in kontrole cen. Na osnovi teh predpisov, o čemer bomo še pisali, lahko ljudski odbori določajo najvišje prodajne cene za vse blago, pa tudi za obrtniške usluge. Če bodo ljudski odbori dosledno uveljavljali te možnosti in če se bodo proti povišanju cen borili tudi delavci v svojem lastnem podjetju, potem smo lahko prepričani, da bo s povečano vsoto osebnih prejemkov možno kupiti več blaga.

Novomeški trg in sejmišče

V ponedeljek, 6. oktobra so bile na novomeškem živilskem trgu cene naslednje: paradižnik 40 din kg, jabolka 18—20 din kg, grozdje 70 din kg, slive 45 din kg, jajca 23—24 din komad, kostanj 40 din liter, orehi 100 din kg, hruške 40 din kg, krompir 16 din kg, gobe 160 din kg, žganje 300 din liter, paprika 50 din kg in repa 25 din kilogram.

Naprodaj so bila tudi različna semena in volneni izdelki.

V ponedeljek, 6. oktobra so pripeljali na novomeški živinski trg 1306 prašičev v starosti 6—10 tednov po ceni 2500—4500 din in 39 prašičev v starosti 3—17 mesecev po ceni 4500—23.500 din. Prodanih je bilo 1095 repov.

Cena goveji živini je bila naslednja: voli 70—90.000 din ali 125 do 130 din kg, krave po 45.000 do 70.000 din ali 125—130 din kg in junci in telice po 40.000—80.000.

*

● **Priprave za setev italijanske pšenice v Vojvodini.** Po podatkih Zveze kmetijskih zadrug Vojvodine bodo letos zasejali v Vojvodini 1 milijon 109 tisoč 583 hektarov z italijanskimi sortami pšenice. Desetkrat več kot lani.

Znižanje cen mesa

V razgovoru o znižanju cen govejega in svinjskega mesa je direktor GPZ Novo mes[illegible] tov. Unetič dejal:

— Do zdaj so bile cene govejega mesa 300 (I. kl.) in 270 din (II. kl.). Mesnica, ki je prodajala II.-klasno meso, je imela 40 odstotkov manj prometa, kot ga je imela prej, ko je prodajala I.-klasno meso. Naš zaključek je bil, da stranke plačajo raje več in da dobe najboljše meso. Na našem področju dobimo samo 20 odstotkov živine za klanje, ostalo kupimo v južnih krajih. Če bi hoteli kupiti na našem področju več živine, bi jo morali plačevati dražje, kar pa ne smemo, in ta bi bila tudi slabše kvalitete. Najboljše meso v Sloveniji smo prodajali pri nas. Zdaj bomo imeli meso srednje kvalitete in temu primerne cene: 280 din, oziroma 260 din (bivša mesnica pri Goležu).

Cene špehatim prašičem so se povsod znižale, mi pa prodajamo meso mesnatih prašičev, katerim je cena stabilna. Cene pri nas so bile 360—380—400 din kg. Stranke so kupovale največ boljše meso, ki je bilo dražje. Zdaj so cene za vse svinjsko meso enake: 360 din kg.

Oboje cene bomo lahko obdržali, če bomo nabavljali živino v okraju in če bodo KZ prodajale živino, ki bo imela predpisani 12-urni po[illegible]t. Na našem področju nabavljajo tudi kupci, ki niso iz našega okraja. To so izvozna podjetja, ki pa kupujejo tudi nad določenimi cenami. Na metliškem sejmu kupuje »Vajda« iz Zagreba, v Trebnjem in Suhi krajini pa »Živinopromet« iz Ljubljane. [illegible] izjavi upravnika KZ Hinje je podjetje »Živinopromet« kupovalo na sejmu v Žužemberku vole, za katere je določena cena 125 din kg po 145 din in celo 150 din kg. Dokler bo tak nered na našem tržišču, ne moremo zagotoviti stabilnih cen.

PRODAMO

v Bučni vasi — Županica

3 iz opeke zidane provizorije velikosti
20.50 × 7.80,
4 montažne lesene barake raznih velikosti.

Interesenti si lahko ogledajo predmetne objekte takoj v delavskem naselju v Bučni vasi — Županica, in predložijo ponudbe za nakup na naslov:

»SGP PRIMORJE« — AJDOVŠČINA

V Birčni vasi

ki obsega hribovito kmetijsko področje, so presegli plan jesenske setve italijanskih vrst pšenice. 64 gospodarstev bo posejalo 13 in pol hektarov italijanskih žit v pogodbenem sodelovanju z zadrugo in tako preseglo setveni načrt za 3 in pol hektare. Vsi člani upravnega in nadzornega odbora zadruge so sklenili z zadrugo pogodbe, ter nato agitirali za pogodbeno setev vsak v svoji vasi.

Za 3 din papirja

Žiberna Antonija iz Kostanjevice se je 6. oktobra zglasila pri nas in nam povedala:

»Dne 29. septembra letos sem kupila v prodajalni Pecivo na cesti Komandanta Staneta v Novem mestu četrt kilograma kruha. Ko mi ga je prodajalka dala nezavitega, sc[illegible] zahtevala naj mi ga zavije. Zavila ga je v 28 x 40 cm velik kos klobučnega papirja in nato zahtevala za papir 3 dinarje. Temu sem se zelo začudila, saj pomeni to 100 din mesečnih izdatkov za državljana, ki kruh vsak dan kupuje.«

Za svetlo bodočnost mladega rodu

(Prenos s 1. strani)

Letošnji Teden otroka je v znamenju gesla: Varstvo in skrb za otroka v stanovanjski skupnosti. S tem se hoče poudariti, da naj stanovanjska skupnost nudi otrokom primerne prostore za zbiranje in igro, hkrati pa tudi vodstvo, ki bi jih nadzorovalo. Nepravilno bi bilo misliti, da so takih prostorov potrebni le mestni otroci ali otroci industrijskih središč. Tudi vaška deca je marsikdaj prepuščena sama sebi. Zgodilo se je, v našem okraju, da je mati svoje otroke v stanovanju privezala, da je lahko odšla po opravkih. Zato je povsem upravičena zahteva, da bi revizijske komisije pri gradnji stanovanjskih blokov ne smele potrditi načrtov, če ne bi bil v njih predviden poseben prostor za otroke. Stanovanjske skupnosti naj bi bile neposredna združenja staršev in nosilke organizirane skrbi za otroke, trej razširjena družina, ki naj vedno priskoči na pomoč, kadar si starši sami ne morejo pomagati.

Fondi za zaščito otrok pri občinskih ljudskih odborih imajo zakonsko osnovo. Društva prijateljev mladine bodo morala storiti vse, da se bodo ti fondi utrdili, zbrana sredstva pa načrtno in pravilno uporabljala.

Res vzgojno in koristno je, da so pionirski odredi po šolah začeli zbirati sadje. Sušili bodo krhlje, kuhali sadno mezgo in sokove ter si tako pomagali pripraviti zimsko zalogo za mlečne kuhinje. Ne bi bilo napačno, če bi del sadja izročili tudi svojim sovrstnikom v mestih in industrijskih središčih. Kako veseli bi bili njihovega daru!

Roditeljski sestanki so že utrjena oblika sodelovanja med domom in šolo. So neprimerno kvalitetnejši od sestankov iz povojnih let, vendar bi se vsebinsko še izpopolnili, če bi šolam, zlasti v oddaljenih krajih, pomagala s predavateljskim kadrom Društva prijateljev mladine iz občinskih središč pa tudi druge organizacije in društva.

Resno je treba misliti na šolo za starše v Novem mestu, ki pa naj bi ne bila le za matere, kot je to slaba navada pri roditeljskih sestankih; obiskovati bi jo morali tudi očetje. Saj je že čas, da se otresemo mnenja, da je za vedenje otrok odgovorna le mati.

Pomemben činitelj za oblikovanje otrokove osebnosti so mladinske knjižnice. Teh je v okraju le malo, ki so res dobro in kvalitetno oskrbljene s knjigami. Odgovorni ljudje morajo to stran otrokove vzgoje podpreti bolj kot doslej. Šolska knjižnica je zelo važna in, bodisi dva, tri tisoč dinarjev zanjo iz letnih proračunskih sredstev je res premalo.

Skrb za pravilno rast mladega rodu je odgovorna, mnogostranska in neizčrpna naloga. Zato bodo letošnji Teden otroka zopet združevalec vseh, ki jim je svetla bodočnost mladine prva dolžnost srca in razuma!

Nada Gostič

Setev v brežiški občini

Vsi kmetje še niso bili omlatili lanošnjega pridelka pšenice, ko so v občini Brežice že začeli misliti na jesensko setev visokorodnih italijanskih sort. Že julija so na sestanku, ki ga je bil na pobudo KPZZ v Brežicah sklical občinski komite ZKJ in so se ga udeležili vsi upravniki KZ v občini ter sekretarji krajevnih organizacij SZDL in ZKJ, razpravljali o potrebi in možnostih povečanja pridelkov belih žit. Pomenili pa so se tudi o ostalih vprašanjih perspektivnega kmetijskega načrta občine Brežice v letih 1956 do 1961. Ta predvideva, da bo vrednost kmetijske proizvodnje v prihodnjih petih letih narasla za 72%, ali povedano v številkah: vrednost bruto proizvodnje v kmetijstvu bi morala narasti od 1.062,000.000 din v letu 1956 na 1.827,000.000 din v letu 1961. Dobra tretjina te vsote odpade na poljedelstvo, druga tretjina na živinorejo, preostala vsota bruto proizvodnje v kmetijstvu leta 1961 pa odpade na vinogradništvo, sadjarstvo itd.

Teh nekaj številk je posameznim KZ v občini pač najbolj nazorno pokazalo naloge, ki jih čakajo v prihodnjih letih v borbi za večjo proizvodnost kmetijstva. Del te velike naloge pomeni letošnja akcija za jesensko setev visokorodnih italijanskih vrst pšenice. Bilo je predvideno, da bi v brežiški občini letošnjo jesen posejali z italijanskimi vrstami 134 hektarov. To vsekakor ni bila prevelika številka, saj v občini posejejo s pšenico približno 850 ha vsako leto.

Z dobro pripravljeno akcijo KZ in odborov SZDL so zato v nekaterih vaseh kakor tudi v vsej občini postavljeni plan hitro presegli. KZ so kmetovalcem tudi pravočasno priskrbeli seme in posebno vrsto umetnega gnojila nitrofoskala in jim ga v preteklih dneh razdelile.

Posamezne KZ se pripravljajo na občne zbore in na volitve zadružnih svetov ter novih upravnih odborov. Razpravljajo največ o gospodarskih nalogah KZ, ki so sedaj opustile trgovino s predmeti široke potrošnje. Da bodo KZ zmogle naloge, ki so predvidene v petletnem planu za razvoj kmetijstva brežiške občine, se bodo nekatere manjše KZ združile s svojimi večjimi sosedami. Tako se bo KZ na Čatežu združila s KZ v Brežicah, KZ v Krški vasi s KZ v Cerkljah, KZ v Kapelah s KZ v Dobovi. Dosedanje delovno področje KZ Artiče pa bosta prevzeli KZ v Brežicah in v Globokem.

Za pospeševanje kmetijstva so v občini Brežice izvolili iz vrst priznanih kmetijcev in kmetijskih strokovnjakov »stalno strokovno komisijo za organizacijo dela v kmetijski proizvodnji«. Predsednik komisije je direktor KPPZ Brežice Stanko Rebernik, člani pa Franjo Šepetavc iz Bizeljskega, Franc Mohor in Anton Jurkas iz Dobove, Franc Roštohar, ing. Mile Pleterski, Tone Račič iz Čateža, Ivan Zelnik iz Skopic in Tine Lubšina ml. iz Globokega.

Za usposabljanje mladine

Pred dnevi je republiški sindikat organiziral posvetovanje, ki so se ga udeležili zastopniki, odgovorni za delavsko mladino po okrajih, nadalje člani sindikata, obrtnih zbornic in drugi. Na posvetu so obravnavali razna vprašanja, ki zadevajo vzgojo in delo z mladino.

Glede sodelovanja mladih pri delavskem upravljanju je bilo poudarjeno, da še nimajo tiste vloge, kot bi jo morali imeti, in da razne organizacije v podjetju, na primer ZK in SZDL, mudijo mladini premalo pomoči. Glavni vzrok, da mladina v podjetjih in ustanovah ne kaže več podjetnosti, pa je v tem, da je strokovno in politično premalo usposobljena. Zato teže prodre med starejše, ki jih odlikuje večja strokovnost in večja politična izobrazba. Res je, da smo glede tega že precej napredovali, vendar pa moramo svojo skrb za vzgojo naše mladine čedalje močneje razvijati. Mlademu človeku moramo nuditi predhodno šolo, ki ga bo uvedla v praktično življenje. Le tako bomo mladega delavca usposobili za razgledanega upravljalca podjetja. Strokovno in politično izobrazbo lahko posredujemo mladini v naših podjetjih z raznimi tečaji in predavanji.

Na posvetovanju so tudi omenili, da je v Sloveniji mnogo obratnih nezgod, žrtve pa so predvsem mladi ljudje, nekaj zaradi svoje nepazljivosti, nekaj zaradi nepoučenosti. Tega vprašanja se bodo lotile komisije HTZ po podjetjih.

V severni Sloveniji vzbuja skrb velika fluktuacija delovne sile, zlasti mladine, ki prihaja iz južnih krajev. Vzrok so nezadostne stanovanjske in prehrambene možnosti, kar bodo skušali urediti z gradnjo novih samskih stanovanj in z boljšimi menzami.

Posvetovanja po strokah so zelo zaželena. Imeli so jih že kovinarji, kmetijci, rudarji. Posvetovanja zastopnikov istih strok so lepo uspela, zato bodo tudi vnaprej najboljša oblika, v kateri si bodo mladi ljudje izmenjali izkušnje in mnenja.

Podjetja v novomeškem okraju letos niso posebno poskrbela za vzgojo mladih upravljalcev. Na seminarjih v Bohinju, ki trajajo vse leto, je bilo iz novomeškega okraja najmanj udeležencev. Drugo leto na mlade upravljalce res ne smemo pozabiti.

Sl. Dokl

Boj za proizvodnost

(Prenos s 1. strani)

KAJ POVEDO ŠTEVILKE

Realizacija plana v prvem polletju letošnjega leta nam v primerjavi z istim razdobjem lanskega, da naslednjo sliko: bruto proizvod je narasel za 26%, narodni dohodek za 16%, čiste plače za 15% in število zaposlenih za 11%. Letos je en delavec ustvaril za 13% bruto proizvoda več kakor v istem razdobju lani. Na dinar čiste plače je proizvedel lani za 7,6 dinarjev bruto proizvoda, letos pa za 8,2 dinarjev, torej 8 odstotkov več. Iz navedenega vidimo to, kar smo že omenili: proizvodnja raste, vendar ne raste enakomerno in vzporedno s tem proizvodnost dela.

ŠTUDIJ PROGRAMA ZKJ

Na posvetovanju so razpravljali tudi o nalogah, ki jih ima Zveza komunistov pri študiju programa sprejetega na VII. kongresu ZKJ letos. Dosedanje izkušnje nas uče, da smo izvajali študij premalo načrtno. K študiju programa bo ZK pritegnila tudi nekomuniste, predvsem vodstva sindikalnih organizacij, SZDL, LMS in člane delavskih svetov in upravnih odborov. Osnovani bosta dve politični šoli, ena v Novem mestu in ena v Vidmu-Krškem. Občinska vodstva ZK bodo oskrbela primerno število predavateljev. Manjše osnovne organizacije ZK se bodo za študij združile, da bo laže potekal. Predavatelje bo treba (razen strokovnega dela in priprave na predavanja) oprostiti vseh ostalih dolžnosti.

Jesensko in zimsko razdobje, ki sta najprimernejši za vzgojno delo, sta pred durmi. Zopet se bodo pričela predavanja na ljudskih univerzah. Občinska vodstva morajo predvideti predavanja, ki bi bila najprimernejša in obenem najaktualnejša. Ponekod so se LU z dosedanjim delom že uveljavile, marsikje pa jim bo treba nuditi več pomoči.

SOCIALISTIČNA ZVEZA

Kar največ pozornosti moramo posvetiti volitvam Zadružnih svetov. Skrbeti moramo, da bo vanje izvoljenih čimveč mladih ljudi in naprednih kmetovalcev. Približujejo se tudi volitve novih vodstev SZDL. Dosedanji vaški odbori niso bili v teritorialnem pogledu povsod najbolje izbrani. Prihajalo je do nesoglasij s krajevnimi uradi občinskih odborov. S prihodnjimi volitvami bo treba to napako odpraviti tako, da bodo voljene osnovne organizacije SZDL na območjih krajevnih odborov. V predvolilni dejavnosti naj stremijo vodstva SZDL za tem, da pridobijo kar največ novih članov ter rešijo tudi vprašanje še nepobrane članarine.

Posvetovanje je bilo po vsebini zelo pomembno. Prisotni niso na njem obdelali le važnih gospodarskih nalog, ki smo jih omenili v prvem delu članka, temveč tudi pomembne politične naloge. Osnovne organizacije Zveze komunistov morajo postati žarišče in organizator boja za izpolnitev letošnjega gospodarskega načrta, pa tudi organizator in žarišče študija programa ZKJ sprejetega na VII. kongresu v Ljubljani. Izpolnitev nalog gospodarskega načrta je resna zadeva. Člani Zveze komunistov in sindikati so dolžni razlagati delavcem, ki plan uresničujejo, predvsem to, da je od tega, kako ga bodo izpolnili, odvisna življenjska raven nas vseh.

Zakaj ni mesa divjačine?

Na nekem sestanku v Novem mestu je padel očitek na lovske družine, češ da člani družine sami pojedo meso uplenjene divjadi. Marsikateri potrošnik si zaželi včasih za spremembo meso divjačine.

Da ni v Novem mestu v mesnicah divjačine, je res, vendar tega niso krivi lovci. Novomeška in okoliške lovske družine so nekaj časa dobavljale uplenjeno divjad novomeški mesariji. Lovske družine namreč ne smejo same razprodajati mesa na drobno. Mesarija je pričela divjačino odklanjati, češ da se jim to ne splača sekati, da ni zanimanja za meso divjačine in pod. Lovske družine so nudile Mesariji očiščeno divjad po 180 din kg, to je za 50 din ceneje kot bi jo lahko prodali Lovski zadrugi v Ljubljano. Novomeška Mesarija je lahko pribila na to odkupno ceno vsaj 60 din pri kilogramu, vendar ji je, kot kaže, tudi to premalo. V enem primeru je lovska družina Novo mesto ponudila srnjaka celo po 80 din, pa ga vseeno niso hoteli prevzeti.

Taka je zadeva z mesom divjačine v Novem mestu.

KMETIJSKE NOVICE IZ TREBNJEGA

Hibridno koruzo kakor marsikje tudi v Trebnjem niso obdelovali tako kot bi morali pridelek pri posameznikih zaradi tega ni bil veliko boljš: kot pri domači koruzi. Letos je bilo na splošno opaziti, da kmetje preradi trosijo umetno gnojilo, ki ga dobijo za pogodbeno setev, povsod drugod, le tam ne kjer bi ga morali. Upajmo, da je vse takšne »modrijane« letošnji pridelek izučil tudi za naprej!

Končno so se za hmelj odločili tudi Trebanjci. Za 2 hektara in pol imajo že sklenjenih pogodb s privatniki, ostalo površino do 6 hektarov pa bo zadruga zasadila na zemljišču splošnega ljudskega premoženja ali pa na najeti zemlji. Nasadi bodo pri Trebnjem, pri Veliki Loki in pri Ponikvah. Skupno bodo zasadili 4 nasade, od tega dva v Ponikvah. Kar se bo le dalo, bodo pripravili že letos v jeseni. Pravijo, da bo najtežje vprašanje hlevski gnoj za spomladansko gnojenje, ki ga bodo potrebovali 140 voz.

Prometne nesreče

28. septembra ob 10. uri se je primerila na stranski cesti Novo mesto—Gotna vas na križišču v Trdinovi ulici prometna nezgoda, ki je zahtevala smrtno žrtev. Voznik avtobusa J. K. je obračal avtobus in zadel Ano Brulc, staro 57 let, z Dolnje Težke vode, ki se je na križišču neprevidno gibala. Vozilo je potegnilo Brulčevo pod zadnja kolesa ter jo povozilo. Med prevozom v bolnišnico je podlegla poškodbam.

*

27. septembra zjutraj ob petih se je v vasi Trnje pri Dobovi prevrnil 7-tonski tovornjak H 17902 naložen z 8 tisoč kilogrami sladkorja. Voznik je pri srečavanju zavil preveč v desno, nakar se je vozilo prevrnilo v obcestni jarek.

*

24. oktobra, malo pred polnočjo se je zgodila huda prometna nesreča na nezavarovanem železniškem prehodu med železniškima postajama Trebnje in Ponikve. Lokomotiva, ki je premikala železniške vagone, je bila na koncu kompozicije. Voznik tovornega avtomobila je pripeljal iz smeri asfaltne baze in z vozilom zadel v odbijač čelnega vagona. Udarec je zdrobil motor, vozilo odbil in ga obrnil. Voznik motornega vozila je dobil le lažjo poškodbo na glavi, medtem ko je njegov spremljevalec ostal nepoškodovan. Vzrok nesreče je neupoštevanje predpisov.

Občni zbori KZ

Občni zbori kmetijskih zadrug se odvijajo počasi. Krivda je predvsem v tem, da je Dolenjska vinogradniško področje, kmetje pa kljub rokom za pričetek trgatve že trgajo, največ ob nedeljah. Od 59 zadrug je doslej izvedlo občne zbore 15 zadrug. Dobro pripravljeni in uspešni občni zbori so bili predvsem v Dolenjskih Toplicah, Gradacu pri Metliki in v Šmarjeti. Zadružniki na občnih zborih razpravljajo predvsem o jesenski setvi, načrtih za delo v prihodnjem letu in mehanizaciji.

Jesenska setev se ugodno razvija, vendar je videti, da smo največ kar je bilo mogoče, že dosegli. 84% kot smo poročali v zadnji številki je že lep uspeh. Najmanj volje za setev italijanske pšenice kažejo doslej na belokranjskem področju, medtem ko je najboljše brežiško, kjer so izpolnili že več kot 90% setvenega načrta. Doslej imajo podpisanih pogodb za 390 hektarov površin, ki jih bodo posejali z italijanskimi vrstami pšenice. Skupno sodeluje na brežiškem koncu več kot 900 gospodarstev v pogodbenem sodelovanju za jesensko setev.

Pri okrajnem odboru SZDL je osnovan tudi že poseben štab, ki skrbi, da bodo priprave za volitve Zadružnih svetov nemoteno potekale. Enaki štabi so že pri vseh občinskih političnih vodstvih. Zadružne organizacije in dosedanji upravni odbori zadrug tudi pridno delajo v pripravah za volitve. Člani kmetijskih zadrug bodo volili Zadružne svete na področju KPZ Črnomelj 9. novembra, KPZ Novo mesto 16. novembra in KPZ Brežice 22. novembra.

Lovska, vendar resnična

Srečen strel je imel prejšnji torek lovec Pepi Tomše iz Čateža. V gozdu blizu Št. Vida nad Brežicami je ustrelil jelena, ki so ga lovci in mesarji ocenili, da tehta okrog 300 kg. Rogovi, ki imajo 11 izrastkov, so dolgi 1 meter, žival je pa visoka 1 meter in pol. Lovci menijo, da se je jelen zatekel v gozdove nad Brežicami iz Kočevskega Roga, Tomše pa trdi, da ga je videl že leta 1948 in ga je lovil »na muho« dolgih 11 let. Samo letos ga je zasledoval in čakal nad dvajsetkrat, dokler ni odkril njegovega napajališča. Podrl ga je z enim strelom. Lovci so ocenili, da je bil jelen star okrog 20 let.

Kdo bo imel prej hišo?

V občini Videm-Krško je bila lani ustanovljena Stanovanjska zadruga. Njeni člani so privatniki ter občina in Kovinska zadruga. Zadruga najame kredit in ga razdeli članom, ki pa morajo 25% vrednosti zgradbe prispevati sami. En član Zadruge se je že vselil v novo stanovanje.

Napotil sem se v hrib za Vidmom, da poiščem člana, ki se je že vselil. Dobil sem ga takoj pri prvi hiši Stanovanjske zadruge. Dane Mižigoj, gradbeni tehnik, ki že precej časa uspešno dela pri Stanovanjski zadrugi, je prvi vseljenec. Povabil me je, da si ogledam hišo. Kuhinja, delovna soba, shramba, stranišče, klet, kopalnica, spalnica, soba za otroke, garaža — vse je sodobno in ekonomično urejeno.

— Gradbena dela gredo hitro od rok, mi je pojasnil tov. Dane, obrtniška pa bolj počasi. Zadnja znašajo kar 60% celotnega dela. Ta dela so tudi najdražja. Težave smo imeli tudi s komunalnimi napravami: vodovodom, kanalizacijo in elektriko. Prispevek za zunanji vod elektrike še sedaj ni rešen — pravijo, da bomo morali plačati vsak nekaj.

— Kakšna je prednost takega načina zidanja?

— Vsak, ki gradi, se trudi, da bi vložil čimveč svojega materiala in dela. Tako je gradnja cenejša in je treba manj kredita. Privatniki zgradijo stanovanja z eno tretjino manj kredita kot občina. Oni sami vozijo in pomagajo pri zidanju. Zadruga najame kredit in ga razdeli članom, prav tako naroča tudi gradbeni material, ki ga tudi ona razdeli. Prevoze materiala od postaje do gradbišča opravi vsak privatnik sam, kakor ve in zna. Člani zadruge neuradno tekmujejo med seboj, kdo bo prvi zgradil hišo. Tako pridobivamo hitreje stanovanja, ker se čas gradnje s tekmovanjem zmanjša na eno leto. Poleg vsega tega pa so gradnje grupirane in stanejo zato komunalne naprave manj.

— Imate zadružniki kaj zemlje?

— Vsak zadružnik ima poleg zemlje, na kateri mu stoji hiša, še 2-3 are zemlje za vrt. Predviden pa imamo tudi prostor za ureditev skupnega otroškega igrišča.

— Kako ste prišli na zamisel, da ustanovite Zadrugo?

— Za vzgled smo si vzeli ljubljansko in celjsko Zadrugo. Pri njiju smo dobili tudi pravila, ki smo jih priredili našim pogojem. Izvolili smo upravni odbor, ki vodi delo in rešuje spore. Do zdaj smo morali rešiti samo en spor: med zadružnikom in podjetjem, ki mu je gradilo hišo. Z ustanovitvijo Zadruge smo imeli precej težav. Malo ljudi je verjelo v njen uspeh. Danes je Zadruga s svojimi uspehi dokazala, da so bili ti dvomi neupravičeni.

Dane me je povabil na moštu. Bil sem žejen — pa če tudi ne bi bil, vabila ne bi odklonil. Ob moštu sva se pogovorila še o kreditih. Vsak član zadruge lahko dobi 1,5 milijona kredita, ki ga odplačuje po približno 3000 din mesečno z 1% obrestmi. Danetu so ponujali za njegovo hišo že po tri milijone, toda on je ne proda.

Še nekaj! Vseljivih bi bilo še več stanovanj Zadruge, če bi privatnik, s katerim imajo sklenjeno pogodbo, že izdelal stopnice. Ta stanovanja bodo vseljiva v kratkem.

Prijavite se za stenografski in strojepisni tečaj!

Društvo stenografov in strojepiscev v Novem mestu organizira enoletni stenografski in strojepisni tečaj. — Učne ure bodo ob večerih trikrat tedensko v prostorih administrativne šole.

Prijave sprejema Dragica Rotar na občinskem komiteju ZKS v stari gimnaziji, telefon 144. Rok za prijavo je do 25. oktobra, tečaja pa se bosta začela 1. novembra.

RIBE *naše malo znano bogastvo*

Pod mlinom v Podturnu, ob potoku oglušujoče brni motor. Nekaj radovednežev je že zbranih ob strugi. Po potoku brodita dva človeka, oblečena v obleke iz gume, ki jima segajo do ramen. Eden od njiju drži v rokah dolgo palico, iz nje se vleče električna žica napeljana k motorju, na koncu palice pa je v kovinskem obroču napeta mreža; drugi lovi ribe s sakom. Iz motorja je speljana še ena žica v potok. Tudi na njenem koncu je mreža, ki leži v vodi. Prvi takoj ko opazi jato rib, podrega s svojim orodjem v sredo med nje. Ribe so nenadoma kakor mrtve, drugi jih vtem že polovi s sakom. To je lov z elektroagregatom za ribolov. Motor proizvaja elektriko, ta pa, speljana po žicah v vodo, za nekaj sekund omrtvi ribe, ki se jih je dotaknil lovec z mrežo, napeto v kovinskem obroču. Tako ribe zlahka polovijo in takoj, kar je za odlov še negodnih, spuste nazaj v vodo. Te že čez nekaj trenutkov spet veselo zaplavajo po potoku. Vendar se danes niso zbrali za lov. Nekaj drugega je!

Leta 1956 so opazili v potoku Gameljščica pri Ljubljani in v še nekaterih vodah Slovenije na lipanih čudno bolezen, ki se je hitro širila. Naslednje leto so bili okuženi tudi lipani na Notranjskem. Letos spomladi so opazili masoven pogin lipanov v Poljanski Sori. Površina vode je bila ponekod dobesedno pokrita z mrtvimi lipani. V juniju in juliju letos ribiči skoro niso mogli več loviti. Isti primer, čeprav v nekoliko manjši meri se je letos ponovil v Idrijci. Zanimivo je, da se bolezen ne loti postrvi, ki so tako kot lipani iz skupine salmonidov. Postrvi so ostale v Gameljščici nedotaknjene.

Na pobudo Zveze ribiških društev Slovenije je pričel raziskovati ta pojav ribiški odsek Kmetijskega inštituta Slovenije. To bolezen niso doslej opazili nikjer in tudi strokovna literatura je ne obravnava. V raziskavo sta se vključila tudi Centralni higienski zavod Slovenije ter Veterinarska fakulteta univerze v Zagrebu. Posebna ekipa strokovnjakov obiskuje vode, kjer se je bolezen že pojavila ali kjer bi se lahko pojavila. Zato so se danes zbrali v Podturnu in zato brni motor elektroagregata za ribolov. Nekaj rib, ki so videti okužene, so že odbrali. Strokovnjaki se pripravljajo na preiskavo. Pod bližnjim kozolcem je »zrasel« majhen laboratorij na prostem. Strokovnjaki: veterinar Ćatić iz ribiškega odseka Kmetijskega inštituta Slovenije, inženir Šlajmer, predsednik mikrobiološkega odseka CHZ Slovenije, ter profesor Vinterhalter in veterinar Fijan, oba iz zagrebške Veterinarske fakultete, pripravljajo instrumente. Razni noži, pincete, injekcijske igle, mikroskop — vse je pripravljeno. Ribo najprej narkotizirajo z aretanom, posebnim sredstvom, ki jo omrtvi. Pričeli so z delom. Odvzete vzorce bodo najprej pregledali z razpoložljivimi sredstvi v »laboratoriju« pod kozolcem, nato jih bodo vzeli še v Ljubljano, kjer bodo s preiskavami nadaljevali.

Ribam pa ne pretijo le bolezni. Še marsikaj drugega je. Posebno poglavje so krivolovci, kot jim pravijo športni ribiči. Ribe lovijo z razstrelivom in ostmi. V vaseh Veliki koti in Mali koti pri Dvoru jih je nekaj. Letos so samo enkrat, ko so lovili z razstrelivom, naredili za več kot 300 tisoč dinarjev škode. Uničili so 348 kg rib v vrednosti 84 tisoč dinarjev in ribjih iker v vrednosti 244 tisoč dinarjev. To je velika gospodarska škoda, storilci pa se bodo zagovarjali pred sodiščem. Športni ribolov ni samo v tem, da nabereš črvov in raznih hroščev za vabo, vzameš opremo, se postaviš ob vodo in loviš. Treba je skrbeti tudi za zarod. Zveza ribiških društev Novo mesto vloži vsako leto za blizu 700 tisoč dinarjev iker in mladic v naše vode.

Škodo pa ne delajo le krivolovci, marsikdaj jo povzročijo tudi kmetje. Ne povzročajo jo namerno, toda kljub temu je to škoda. Kako? Pri gradnjah. Jame za gašenje apna kopljejo preblizu tekoče vode. Apno prodre nato po razpokah v vodo in zamori vse ribe. To se je primerilo lani v Šentjerneju. Nekdo je izkopal jamo v neposredni bližini šentjernejskega potoka. Apno je po rovu vdrlo v potok. In posledica? Vse ribe v potoku, 3 kilometre daloč so poginile.

Na Dolenjskem je opaziti nekaj: naš kmet nima pravega odnosa ne do divjačine v gozdu in ne do rib v vodah. Včasih je bil lov in ribolov izključna pravica grofov in graščakov, privilegiranega razreda. Divjadi in rib je bilo dovolj. Ker je bil odlov majhen, ni bilo treba skrbeti za umeten razplod. Danes je stanje drugačno. Število lovcev in športnih ribičev se je pomnožilo, ker je oboje dostopno vsakomur. Odlov je zato večji in nujno je treba skrbeti za umeten razplod, ker bi bili sicer naši gozdovi kmalu brez divjačine in vode brez rib. Maloprej smo omenili, da vloži Zveza ribiških društev Novo mesto vsako leto v dolenjske vode iker in mladic v vrednosti do 700 tisoč dinarjev. Družba vlaga torej tudi tu precejšnja sredstva. Prav bi bilo, da bi se nad tem tako kmetje kot tudi razni lovci z razstrelivom zamislili.

Zveza ribiških društev Novo mesto je nedolgo tega dogradila v Kandiji, pod mostom ribarnico. V njej lahko Novomeščani vsak dopoldan kupijo sveže ribe. Bele vrste (platnice, podusti, kleni in sivke) so po 200 dinarjev kilogram; lini, krapi in ščuke po 250 dinarjev kilogram; somi in menki po 300 dinarjev kilogram in salmonidi (postrvi vseh vrst, lipani in sulci) po 500 dinarjev. Zveza lovi ribe z elektroagregatom za ribolov, ki ga je kupila. Letos še ni velike izbire, prihodnje leto pa bodo Novomeščani lahko že kupili ribo, kakršno si bodo zaželeli. Razumeti moramo, da je letos šele pričetek in da v vodah še ni dovolj zalege za odlov. Ribolov je razen tega v marsičem odvisen od vremena. Pri gradnji ribarnice in nabavi opreme je novomeškim ribičem mnogo pomagal in pokazal veliko razumevanja OLO Novo mesto, predvsem predsednik Franc Pirkovič.

Strokovnjaki pregledujejo postrvi v zasilnem laboratoriju pod kozolcem pri Podturnu

Zveza ribiških društev ima 3 manjše ribnike, enega pri Prečni, enega pri Mirni in enega pri Mokronogu. Ker bodo krapi v njih še ta mesec dorasli, jih bodo pričeli loviti, tako da jih bodo potrošniki mogli v ribarnici kupiti že v oktobru. Večji ribogojni objekt namerava Zveza dograditi pri Prečni ob Temenici. Graditi bodo pričeli že prihodnje leto. Upajmo torej, da bodo sladokusci tudi glede rib kmalu v celoti prišli na svoj račun. Seveda po zaslugi novomeških ribičev!

Sedež novomeške Zveze ribiških društev je nad Zdravstvenim domom v Novem mestu. Ko stopiš v njihovo sobico, boš kar iznenaden ob množici pohval in diplom, ki so razobešene po stenah, in številnih pokalih in spominskih plaketah. Vse to so priborili naši športni ribiči na raznih tekmovanjih. Ne bo odveč, če omenimo, da je Dane Rifelj iz Novega mesta državni prvak v metanju blestivke. Republiška ribiška ekipa, ki je zastopala Slovenijo na zveznem tekmovanju letos, je bila sestavljena samo iz Novomeščanov. Osvojila je prvo mesto! Zato jim ob koncu iz srca zaželimo: »Dober lov, fantje!«

Prvi koraki

Ni še dolgo, ko so v petem letniku učiteljišča zamišljeni sledili predavanjem. Danes pa so že raztreseni po vsej Dolenjski, v vaseh, mestih in v hribih. Namenili smo se obiskati nekaj teh mladih učiteljev in učiteljic, ki so letos prvič stopili v šolsko sobo pred kmečke otroke. Kako je z njimi, nas je zanimalo, in dobili smo odgovore: »Srečen sem in vesel«... »Nimam stanovanja«... »Prezgodaj, da bi lahko povedal o prvih vtisih...«

NEVENKO HRNJAK sem našel na osemletki v Stopičah.

»Prezgodaj je, da bi lahko povedala kaj več o svojih prvih korakih, saj se je šola komaj začela. Težko že čakam, da se bo uredil učni program in da bomo lahko začeli študirati igro... Učim samo višje razrede. Lahko vam povem, da sem zelo srečna na tej šoli«.

Šola je velika, svetla in prostorna. Stanovanje je dobila že takoj ob prihodu v šoli in si je doslej že kar uredila življenje na vasi. Ko sem odhajal, mi je še naročila, naj pozdravim vse bivše sošolke in sošolce po Dolenjski.

*

Visoko nad Kostanjevico leži Brezovica. Vas je brez elektrike in ceste. Na vprašanje, kje je šola, mi vaščan z roko pokaže pot mimo vaške luže in znajdem se pred barako z majhnimi okni, obito z deskami.

Ko sem stopil v barako, sem hkrati stopil tudi v razred. Trinajst glavic se je radovedno ozrlo name.

ANICA FRANKOVIČ pravi o šoli: »Sedaj je še dobro ko ni mrzlo. Toda pozimi bo najbrže hudo. No, glavno je pa, da je streha dobra.« »Otroci v šoli so slabotni. Večina jih je telesno zaostalih zaradi uživanja alkoholnih pijač. V tem razredu, ki je edini, poučujem tretji, šesti in sedmi razred. Ti razredi so dopoldne. Otroci so sicer zelo mirni, toda kar se tiče učenja...«

MAJDA MRZLJAK, ki skupno z Anico poučuje na tej šoli, je kar zadovoljna. Tu bo ostala leto dni. »Lahko bi se v dolini spomnili in malo popravili šolo. Ometati bi jo bilo treba. Tudi ograjo bi lahko napravili okoli nje. Vsak dan moram umivati okna, ker jih krave, ki se pasejo tu okoli, poližejo. Z vaščani se zelo dobro razumemo. Boje se, da bi to šolo ukinili in bi morali otroci hoditi daleč v dolino. Že prvi dan so pokazali, koliko jim je do šole, saj so naju prišli z osličkom čakat v dolino.«

Šolo obikuje 29 otrok. Anica poučuje dopoldne, Majda popoldne. Šola nima nobenih športnih rekvizitov, nima telovadnega prostora. Zraven razreda je kuhinja in še majhna, premajhna sobica in to je vse. Anica se boji, da si bo pokvarila oči ob petrolejki. Sanja o lepi, beli šoli v Podzemlju, Majda pa o svoji lepi Beli krajini.

*

MIRO BAVDEK uči na šoli v Vavti vasi. Obiskal sem ga v njegovem stanovanju, v enem izmed novih blokov v Straži. Na mizi so knjige, nekaj športnih časopisov. »Kako sem si uredil življenje? Ko sem prišel, je bilo težko. Nisem imel nič, niti stanovanja, skratka ničesar. Potem mi je tovariš ravnatelj priskrbel tole sobico v bloku. Moral sem si sposoditi sobno opremo in tudi to ni bilo lahko. V šoli učim peti razred, kjer sem razrednik. Sicer pa poučujem tudi telovadbo in ostale predmete v drugih razredih. Otroci so pridni, dobro vzgojeni in moram reči, da jih imam zelo rad.« Pohvalil je svoj razred in rekel, da mu najbolj »leži«.

»Na velike ovire tu nisem naletel. Težko je le to, da tu ni nobene atletske steze, tudi urejene telovadnice ni. Loka — to je bila edina stvar v Novem mestu, od katere se nisem mogel ločiti.«

Odšel sem. On pa je najbrž še mislil na jutrišnjo uro zgodovine in na lepo rdečo atletsko stezo na Loki...

–ak

Sutjeska v podobah Vlada Lamuta

PO LAMUTOVI RAZSTAVI V DOMU JLA

Morda se je marsikdo sprva razočaral, ko ga je nekakšen surrealistično simboliziran plakat zvabil v Dom JLA na ogled obetajoče razstave o Sutjeski. Morda je pričakoval, da bo videl likovni odsev velike sutješke epopeje, moral pa se je zadovoljiti s pejsažno zanimivimi — morda doslej le redko ali pa sploh slikarsko še ne upodobljenimi pokrajinskimi motivi — iz Sutjeske, kot jih je slikar videl in naslikal, morda tudi odbiral , vendar vselej realistično več ali manj verno registriral. Morda je tudi organizator pohoda po poteh V. in VI. sovražne ofenzive pred dobrimi desetimi leti pričakoval, da se bo akcija izbranih, vidnih jugoslovanskih umetnikov močneje odrazila v njihovih umetniških delih. Jugoslovanski umetniki so namreč prepotovali tamkajšnje zgodovinsko znamenite kraje, jih skicirali, slikali, skratka upodabljali. Vse to so spravili v mape za poznejši čas, ko bo ustvarjena potrebna časovna distanca, ki bo dovoljevala obdelati junaške podvige pa tudi vojne grozote, sicer manj neposredno, zato pa umetniško bolj doživljeno in ne samo reportažno pristno ali pa morda grafično propagandistično.

Lamutova razstava je lepa oddolžitev spominu Sutjeske in novomeška organizacija Zveze borcev je gotovo imela srečno roko, da je na ta način proslavila praznik Sutjeske (tako so ga na primer tudi hrvatski umetniki v Zagrebu s podobno umetnostno razstavo o Sutjeski). Lamutovi tuši, akvareli, gvaši (risbe je pustil doma) so pred gledalca postavili predvsem prizorišče Sutjeske, četudi bolj v obliki reportažnih zapiskov o pokrajini kot junaški alegoriji Sutjeske. Skicirke in listi, spravljeni v mape, ki jih je napravil naš Vlado Lamut pred dobrimi desetimi leti, so prišli na dan.

Lamut ni bil neposreden udeleženec bojev na Sutjeski. Udeležil se je samo pohoda po poteh ofenziv v vojaški uniformi in tudi pod vojaško disciplino. Štiri ali pet let kasneje pod vodstvom vodičev, ki so dogodke doživeli. Rezultat ekskurzije je gora risb, skic, akvarelov, gvašev, ki so nastali kar na terenu (vsaj povečini) in celo olj, ki so neposredno nastali kasneje doma v ateljeju. Likovno je dokumentiran predvsem okvir, prizorišče, ki je morda pri Lamutu tu pa tam turistično interesantno, vselej pa slikarsko vzpodbudno in mikavno. Sutjeska se nam prikazuje v Lamutovih podobah v fantastičnih oblikah skalnatih masivov, temnih gozdov, deroče reke, nepristopnih bregov. Brezdvoma zgodovinski kraji, povezani z boji, trpljenjem in legendarnim junaštvom. Tega pa na Lamutovih podobah ne opazimo. Razstavljene slike so predvsem originalni popotni vtisi o pokrajini, niso pa vtisi iz vojne ali o vojni. Le v nekaterih najmlajših, predvsem grafičnih listih, ki so nastali tik pred razstavo, je likovno upodobljen tudi spomin na Sutjesko. V tem primeru pa stopi krajina v ozadje, ostane le še zreduciran okvir, morda le simbol prizorišča, zato pa stopi v ospredje človeški lik. Na razstavi smo pogrešali predvsem takega cikla o Sutjeski. Gledali smo le zunanji okvir dogajanja, prizorišče. Popotne vtise, ki se še niso utrdili v zavest, da bi lahko iz njih podoživljanje, sproščena fantazija, ustvarjala ali poustvarjala v likovnem jeziku sutješka doživetja. Lamutova Sutjeska ostane predvsem reportažni zapis s poti po V. in VI. ofenzivi.

Pravim reportažni zapis o pokrajini, manj o ljudeh. Ta zapis je realističen, kot so realistične Lamutove podobe sploh. Morda pa je Lamut v sutjeških motivih le nekoliko bolj sproščen kot v svojih novomeških vedutah in manj vezan na motiv, ki ga upodablja. Morda ga je spodbudil drugačen značaj pokrajine s kakršno se dotlej še ni srečal. Nad gorskimi grebeni se črta horizont, fantastične oblike vrhov režejo nebo, voda ni tako mirna kot komaj gibna Krka, ampak je deroča, hudourna, nevarna voda. Izredno slikovit karakter pokrajine, ki je še posebno zaživel v poznih poletnih in jesenskih barvah, je Lamutu pobudil tudi živahnejšo paleto, ki se gledalcu ponuja v živih, tu pa tam kar eksotično atraktivnih barvnih tonih.

Deset let je tega odkar je Lamut slikal Sutjesko. Sutjeska likovno gotovo ne bo in tudi ne more biti za Lamuta velika stvaritev. Ostala bo v svojem več ali manj realističnem, četudi tu pa tam svobodno predelanem konceptu, več ali manj naravi bližu dokument o pokrajini Sutjeske in pri vsem tem, predvsem prvikrat tudi predmet grafičnega ali slikarskega, umetniško pa ne povsem izdelanega zapisa. Na odmev Sutjeske kot legendarne epopeje pa še čakamo.

IK.

Kino, propaganda in vzgoja

Večkrat se je že pisalo o filmih, njihovi vlogi in vzgoji. Vendar pa se nam zdi, da še premalo pišemo tako o vzgoji in tudi propagandi ter oblikah, kako film pravilno približati našemu človeku.

Če si preberemo samo v vsaki števiłki Dolenjskega lista »obveščevalca«, najdemo o filmu žal le samo naslov ter kraj predvajanja.

Res včasih potegne gledalca že sam naslov, čeprav tudi ta mnogokrat ne pove kaj več ali je samo zaradi reklame, vendar se nam zdi, da bi bilo nujno treba narediti še korak dalje — na kratko opozoriti na bistvo vsebine in na igralce filma.

Ali ne bi bilo umestno, da se tudi o tem spregovori v našem listu ter začne z rubriko »O novem filmu« in podobno, kjer naj bi dobila mesto tudi ocena, tako iz vrst gledalcev kot poklicnih recenzentov? Vodstva kinopodjetij bi morala poskrbeti tudi za malo uspešnejšo propagando, kot je zgolj plakat ali vsebina na malem programu v izložbi. Tu svetujemo na strokovno opozorilo, oceno in navodilo ter objave preko lepakov, razglasnih postaj, obvestil šolam, podjetjem in podobno.

Zdi se nam, da včasih gredo mimo nas važni, dobri in res pomembni filmi, ki si jih je ogledalo piclo število ljudi, nasprotno pa ne zasluži slabši film tako velikega obiska. Res sicer velja v trgovini pravilo, da se dobro blago samo hvali, vendar je treba o dobrem filmu povedati več kot sicer. Prav bi tudi bilo, da se vodstvom kinopodjetij dodeli v pomoč poseben svet iz vrst gledalcev, oblasti, ljudske prosvete, mladine, ki bi pomagal reševati vprašanje izbire, propagande in vzgoje.

S posebnim ozirom na filme za razne starostne stopnje mladine pa je nujno priporočiti še prav posebno šolsko — recenzentsko komisijo, ki naj bi pri vsakem kinopodjetju v določenem kraju svetovala glede predvajanja in tudi prevzela propagando.

Nič pa ne bi bilo škodo samemu filmu tudi uvedba posebnih krožkov v šolah, v Svobodi, kult. prosv. društvih pa tudi na raznih sestankih SZDL in drugih organizacijah naj bi se čula beseda o filmu.

Res premalo pišemo in govorimo o tej plati vzgoje in propagande, vse preveč o raznih »zvezdah«, premalo pa o bistvu, vsebini in pravilni oceni filma.

Naj bi te besede dale poguma še drugim, da bi filmu končno dali tisto mesto kot ga zasluži v vzgoji socialističnega človeka.

(OPOMBA UREDNIŠTVA: za pobudo smo dopisniku hvaležni. Tako rubriko bi v listu že upeljali, a je doslej zaradi pomanjkanja prostora še nismo mogli. Upamo, da bomo bralcem lahko ustregli tudi s to važno rubriko, ko bomo obseg lista razširili na osem strani).

Šolska telesna vzgoja

V sklopu celotne vzgoje naše mladine ima važno vlogo tudi telesna vzgoja. Odnos do šolske telesne vzgoje se je v zadnjih letih spremenil. Število ur se je povečalo in v novi reformirani šoli smo dobili tudi program za nadaljnje delo. Novi program je bolj življenjski, ker ima naloge, ki se lahko izvajajo na vsaki šoli ter ni nujno potrebno, da imamo zanj telovadnico. Upoštevati moramo tiste telesne vaje, ki ustrezajo starostnim stopnjam, potrebam in interesu mladine. Metode poučevanja so svobodne, v njih prevladuje nov odnos do gojencev, posebno za tekmovanje in igre. Za tako poučevanje morajo biti učitelji telesne vzgoje dobro oboroženi z znanjem. Visoka šola v Beogradu in Višja šola za telesno vzgojo v Ljubljani nudita svojim slušateljem vse tisto, kar današnji čas terja od vzgojitelja.

V našem okraju imamo premalo strokovnjakov za telesno vzgojo; samo trije so končali Visoko šolo za telesno vzgojo v Beogradu, devet pa jih je doštudiralo v Ljubljani. Večina njih poučuje na naših popolnih osnovnih šolah, vendar je od vseh teh šol še vedno 16 šol brez strokovnega učitelja za telesno vzgojo in jo poučujejo učitelji, ki imajo veselje in smisel za ta predmet. Ti učitelji se morajo venomer izpopolnjevati, za kar skrbi naše okrajno Društvo učiteljev in profesorjev telesne vzgoje in pa republiški svet za šolstvo, ki prirejata vsako leto telesnovzgojne tečaje v Rovinju. Lepo število učiteljev se je tako že usposobilo za pouk telesne vzgoje.

Da bi dobili strokovnjake od drugod, ne moremo upati, pač pa si moramo prizadevati, da bomo razpisali za ta poklic čim več štipendij. V letošnjem šolskem letu pa niso ne naš okrajni ljudski odbor ne občinski odbori razpisali štipendij za ta študij.

Velika slabost šolske telesne vzgoje so ure telesne vzgoje v razredu. Žal jih je spričo pomanjkanja prostorov mnogo preveč. Te ure naj bodo le v skrajni sili, če pa je količkaj mogoče, gremo z učenci na prosto. Malo teka in nekaj vaj oblikovanja bo več koristilo, kakor cela ura telesne vzgoje v razredu. Naše učiteljstvo je včasih premalo iznajdljivo. Marsikatera prazna dvorana večkrat stoji v bližini neizkoriščena, otroci pa telovadijo v razredu. Skušajmo poiskati vse možnosti. Tudi kino dvorano, kulturni dom, zadružni dom ali večjo sobo je moč uporabiti za pouk telesne vzgoje.

V našem okraju ima osem šol lastne telovadnice. Telovadnice TVD Partizan pa uporablja devet šol. Nekatere šole gostujejo v raznih dvoranah ali v večjih učilnicah, tako da ima še 18 šol v našem okraju možnost telovadbe ob slabem vremenu.

Vsaka šola bi morala imeti v neposredni bližini telovadišče, ki je mnogo bolj potrebno kakor telovadnica. Pri iskanju teh prostrov pa naše učiteljstvo večkrat naleti na razne težkoče. Nekateri občinski ljudski odbori bi morali nuditi svojim šolam več pomoči pri iskanju in urejanju šolskih telovadišč. V okraju imamo še 31 šol, ki nimajo v svoji bližini niti najmanjše primerne površine za pouk telesne vzgoje; te šole so tudi brez dvorišča. Na nekaterih šolah morajo telovaditi kar na cesti.

Poiskati in urediti pri vsaki naši šoli primerno igrišče naj bo naša prva in glavna naloga. Mladina bo srečna, ko bo dobila svoj prostor, kjer se bo lahko razgibala in krepila.

Kritično je tudi vprašanje telovadnega in športnega orodja, ki je danes preveč drago, šolski proračuni za telesno vzgojo pa so tako skromni, da večkrat zadostujejo komaj za kako žogo. Tudi glede tega bo treba šolam pomagati s posebnimi dotacijami, zlasti tam, kjer so si uredili telovadnico in telovadišče. Marsikatero drobno telovadno orodje pa bi otroci na šoli lahko sami napravili pri ročnem delu ali pa prinesli od doma, na pr palice, žogice, kolebnice itd.

Nič manj važna od telovadnice, igrišča in raznega telovadnega orodja je pa vzgojiteljeva zavest, da je telesna vzgoja predmet v naši osemletni šolski obveznosti, pri katerem se učenci razvedrijo, okrepe in utrdijo. Ko bo ob koncu šolskega leta ugotavljal pri njih napredek v posameznih panogah, bo opazil boljšo držo, zdrav izgled in pravilen odnos do predmeta ter dobil zadoščenje, da je pravilno delal.

Jože Glonar

Posavje v letu 1941

Zgodovinska razstava v Posavskem muzeju v Brežicah od 12. do 30. oktobra

Letos mineva 17 let od usodnih dogodkov leta 1941, ki se jih starejši prebivalci Posavja še dobro spominjajo. Toda mladi, od katerih so mnogi takrat hodili šele prve korake, posebno pa učenci in dijaki naših šol, malo ali skoraj nič ne vedo o težkih časih usodnega leta 1941. In vendar pomeni to leto najvažnejše poglavje v preteklosti prebivalcev Posavja, saj se je na tem ozemlju in v zvezi z njim, leta 1941 zvrstilo največ dramatičnih dogodkov v Sloveniji.

V uvodu naj omenimo vsem Slovencem znan grad Rajhenburg, kjer so Nemci že maja 1941 uredili v hlevih in zasilnih barakah taborišče, skozi katero je šlo v poletnih mesecih 1941 na tisoče zavednih Slovencev v pregnanstvo v Srbijo, na Hrvaško ali v Ljubljansko pokrajino. V jeseni istega leta pa so iz zbirnega taborišča v Rajhenburgu poslali v nemška taborišča 35.000 prebivalcev iz Posavja, ki jim bo prenočevanje v mrzlih in vlažnih grajskih hlevih ostalo za vedno v spominu, saj so tu preživeli svoje prve dni brezdomstva in nastopili pot v neznano tujino.

V polovici novembra 1941 pa so vasi v Posavju bile okrašene s slavoloki, na katerih so kričeči napisi: »Sei gegrüsst in der neuen Heimat«, (pozdravljen v novi domovini), pozdravljali prihajajoče Kočevarje. Vodja preselitvenega štaba, Laforce, je ponosno korakal na čelu dolgega sprevoda Kočevarjev, ki jim je v imenu firerja dodelil novo domovino na meji velikonemškega rajha v Posavju. V svoji zaslepljenosti in kratkovidnosti Laforce takrat pač ni slutil, da mu fotografije njegovega pohoda na čelu kočevarskega sprevoda nikakor ne bodo v slavo, temveč da bodo nekoč na muzejskih razstavah priče nacističnih zločinov nad prebivalci Posavja.

Nekateri razstavljeni dokumenti in izvirne fotokopije nam bodo tudi pojasnili zanimivo ozadje te največje nacistične raznarodovalne akcije v Sloveniji, ki so jo hoteli uresničiti s preseljevanjem našega prebivalstva. Ohranjeni in razstavljeni dokumenti so tudi neizpodbitne priče, da nosi precejšen del krivde pri tej raznarodovalni akciji vodstvo kočevarske narodne manjšine, ki se je želelo »vrniti v domovino«, kar se jim je končno uresničilo, seveda precej drugače, kakor so prvotno predvidevali.

Številni in zanimi eksponati na razstavi nam bodo tudi pokazali, da prebivalstvo Posavja ni moglo mirno prenašati okupatorjevih zločinov. Ko so konec oktobra 1941 Nemci v Brežicah in okolici množično preseljevali naše prebivalce, so se zbrali posavski fantje v Brežiško četo in odšli v gozdove. Njihovo geslo je bil znan Prešernov verz: »Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužni dnovi«. Svojemu geslu so ostali zvesti. Dne 29. novembra 1941, ki je čez dve leti postal rojstni dan naše države, jih je zaradi izdaje obkolila številna nemška policija. Štirje so v borbi padli, šest je bilo ranjenih; vse ujete so ustrelili 27. decembra 1941 v zaporu v Mariboru. Doživeli so usodo svojih desetih tovarišev iz Krškega — prvih žrtev v Sloveniji. Od severa so hiteli Brežiški četi na pomoč štajerski partizani, združeni v I. Štajerskem bataljonu, od juga pa dolenjski partizani, ki sta jih vodila Miha Marinko in Aleš Bebler. Vendar številnim, dobro oboroženim in močnim nemškim silam takrat še niso mogli do živega, le Dolenjski bataljon je izvedel uspešen napad na Bučko.

Zgodovinska poglavja leta 1941, ki so zgoraj le bežno omenjena, ker je vse razstavno gradivo pač nemogoče opisati, bodo na razstavi prikazana z najrazličnejšim slikovnim dokumentarnim in materialnim gradivom. Kratek sprehod po vsebini razstave pa bomo napravili prihodnjič.

Ena od mnogih izvirnih nemških fotografij taborišča v Rajhenburgu, ki jo bomo med drugim videli na razstavi »Posavje v letu 1941«

Večja skrb za mladino

V četrtek, 2. oktobra, je bil v Novem mestu sestanek okrajnega odbora Zveze prijateljev mladine. Udeležili so se ga zastopniki Društev prijateljev mladine iz vsega okraja ter zastopniki TVD Partizan, LT, tabornikov ter ostalih društev in organizacij.

Poglejmo nekatere probleme, ki zavirajo pravilno vzgojo mladine, tako, kot so jih prikazali delegati:

Šentjernejski delegat: »Oče alkoholik je rekel, da bi razgnal roditeljski sestanek, če bi vedel, da bodo na njem razpravljali tudi o njegovem pijančevanju.«

Tov. Šolmajer: »V Novem mestu je treba odpreti vzgojno posvetovalnico za starše.«

Prof. Glonar: »30 šol v okraju nima svojih telovadišč. Pouk telovadbe imajo tudi na cesti, kar je življenjsko nevarno.«

Tov. Smrečnikova: »Otroci so brez igrišč. Izpostavljeni so cesti in raznim zablodam. Društvu prijateljev mladine je bilo obljubljeno, da dobe stanovanjski bloki pri stadionu otroški vrtec, zdaj pa bodo namesto njega zgradili trgovino; del zgradbe, v kateri bo trgovina, pa bo verjetno za otroški vrtec. Trgovina in otroški vrtec ne gresta skupaj!«

Trebanjski delegat: »Otroci čutijo premalo ljubezni do zemlje.«

Prof. Andoljšek: »Dosedanja predavanja za starše so bila izbrana brez načrta. Skrajni čas je, da odpremo šolo za starše, v katero bi vključili tudi doraščajočo mladino.«

Ostali: »Mati ni imela časa skuhati šolarju zajtrk, zato mu je dala vina.« — »Mlade žene preklinjajo kmetijo.« — »Oče je v jezi zarinil konju nož v trebuh — sin pa reže ptičem noge.« — »Mati je privezala otroka za zob brane, ko je šla po opravkih.«

Zaključki: Teden otroka ne sme trajati samo en teden, ampak vse leto. Pri vzgoji otrok morajo pomagati vsa društva in vsak posameznik. Vsak teren in vsaka vas bodi svoja stanovanjska skupnost, ki bo uredila vse za pravilno vzgojo otrok od njihovega rojstva do zaposlitve. Vsaka stanovanjska skupnost mora imeti svojo knjižnico, svoje igrišče za otroke, predavanja, kulturne krožke, fizkulturne naprave. Ustanavljati je treba šolske kuhinje in pionirske delavnice. Na šolskih vrtovih naj se mladina nauči spoštovati, ljubiti in ceniti kmečko delo. Za dijaške kuhinje je treba zbirati po vaseh pridelke, da bo šolanje bolj poceni; tako bo omogočeno večjemu delu mladine nadaljnje šolanje.

UMETNIŠKE SLIKE NA BLAGU

Pred nekaj leti je pet velikih modernih slikarjev dovolil ameriški tovarni Fuller, da reproducira 60 njihovih slik na različnem blagu. Pred kratkim so modne hiše v tujini prvič prikazale obleke iz »umetniškega tekstila«. Javnost jih je sprejela s takim navdušenjem, da je začela tovarna delati tudi blago za moške športne obleke in dekorativne tkanine s temi vzorci.

V soboto, 27. septembra je na III. Dolenjskem festivalu v Kostanjevici igralo domače gledališče SKUD »Lojze Košak«. Dali so Tiemeyerjevo »Mladost pred sodiščem«. V vlogi policijske nadzornice je gostovala prvakinja celjskega gledališča Krošl-Horvatova. Risal: Vlado Lamut

ŽENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO ☆ ŽENA IN DOM ☆ SODOBNO GOSPODINJSTVO

Več zelenjave - manj gnilih zob

Kot v drugih deželah, tako ugotavljamo tudi pri nas, da imajo ljudje vedno več gnilih zob, posebno še mladina. To je pojav, ki spremlja civilizacijo. Prehrana civiliziranega človeka ni več tako prirodna kot včasih. Prednost dajemo mehki hrani in tako naši zobje premalo delajo. Ker manj grizemo in žvečimo, ni zobovje dovolj zaposleno; spremenila se je tudi ustna flora, in sicer v škodo človeku, ker so se v večji meri kot prej začele razvijati škodljive kali, ki vplivajo na zobovje in ga uničujejo.

V zadnjem času so znanstveniki dognali, da zelo ugodno vpliva na zobe fluor. Dokazali so, da imajo ljudje, ki ga uživajo v zadostni količini s hrano ali kot poseben dodatek, veliko odpornejše in bolj zdrave zobe. Zato so v mnogih deželah uvedli fluorizirano pitno vodo. Pri nas pa smo n. pr. začeli vpeljevati med šolsko mladino dnevno uživanje fluorovih tablet.

Fluor pa lahko uživamo tudi s prirodno hrano. Nekatere vrste zelenjave ga vsebujejo kar zadostne količine. Po večjih količinah fluora se odlikujejo predvsem korenje, redkev vseh vrst, repa in hren. Razen njega ima vsa ta našteta zelenjava precej eteričnih olj. Nekatere sestavine, ki jih ta olja vsebujejo, uničujejo škodljivo floro, ki se nam razvija v ustih.

Učinkovitejša je zelenjava, če jo uživamo surovo, ker tako postrežemo telesu še z vitamini in rudninskimi solmi. S surovo zelenjavo pa zaposlimo v večji meri tudi zobe, da jo morajo bolj gristi.

Obisk šole in rast otrok

Otrokova rast je odvisna od letnega časa. V zimskih mesecih — zlasti v novembru in decembru — se večina otrok zredi, medtem ko poleti — največ v avgustu — najbolj zrastejo. Zgleda torej, da obisk šole vpliva na rast; zato svetujejo pedagogi, da naj otroci med šolskim letom še več telovadijo.

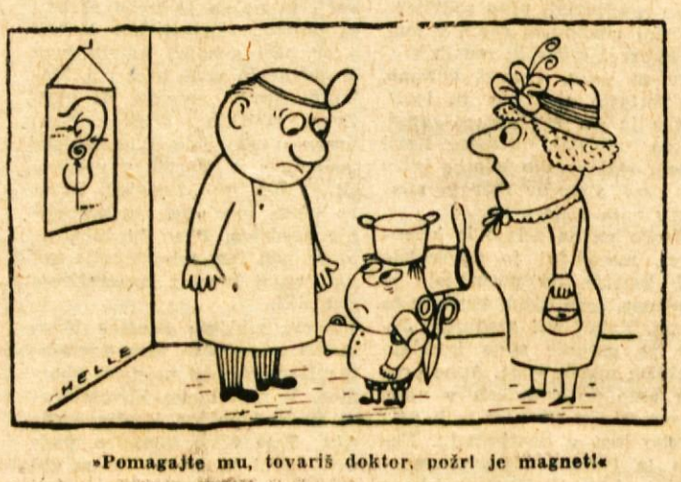

»Pomagajte mu, tovariš doktor, požrl je magnet!«

Ne pozabimo!

● **ŠČETKE**, ki jih ne smemo močiti, potresemo z vročimi otrobi, napnemo na rob mize čist papir in ga krtačimo, da jih s tem očistimo. Zelo mastne krtače čistimo z bencinom. V široko posodo ga vlijemo po potrebi, pomakamo vanj umazano krtačo ter drgnemo ob roko. Ščetke za nohte, ko so že zmehčale, utrdimo s tem, da jih položimo v slano vodo, žlico soli na liter vode, nato pa posušimo na zraku. V isti namen lahko uporabljamo tudi kis. Ščetke za čiščenje parketa, ki so od loščila že vse zalepljene, položimo v toplo raztopino sode, les pa moramo pridržati nad vodo, da se dlačice ne odluščijo.

*

■ **ŠIPEK** je divja roža, ki rodi rdeče plodove z mnogimi peškami. Dobre zrele plodove posušimo in jih lahko uporabljamo za izvrstno marmelado, vendar vzame priprava mnogo časa, ker je treba odstraniti številne peške. Šipkove jagode vsebujejo dosti vitamina C in ženejo na vodo. Šipkov zvretek zato priporočajo zoper ledvične bolezni, zoper sečne kamenčke in zapiranje vode.

Pretežka bremena dvigamo

Ameriški zdravniki so raziskovali, kolikšna bremena smejo prenašati ženske brez škode za zdravje. Meja je baje pri 25 kg. Ne presega naj 40 % normalne telesne teže. Ker zlasti prodajalke in kmetice, mnogokje pa tudi industrijske delavke dvigajo mnogo težja bremena, je med njimi mnogo bolehnih. — Zlasti dekleta pod 18 leti starosti naj bi ne dvigale težkih bremen, svetujejo strokovnjaki.

Še danes: 600 milijonov otrok podhranjenih

Na svetu je danes še šest sto milijonov otrok, ki so podhranjeni in bolehni! Mednarodne organizacije so lani v 12.000 centrih za pomoč materi in otroku pomagale 45 milijonom materam in otrokom. Zlasti so se trudile, da oskrbe male otroke z mlekom.

Vampova juha s krompirjem

75 dkg vampov, slan krop, pol čebule, strok česna, lovorov list, timian; 4 dkg masti, 3 dkg moke, pol litra juhe ali vode, pol kg krompirja, poper, zelen peteršilj, dve žlici smetane, kis.

Dobro oprane in očiščene vampe skuhamo z vsemi dišavami (lovorom, timianom), z zrezano čebulo in s česnom. Ohlajene vampe zrežemo na tanke rezine Posebej napravimo svetlo prežganje, ga zalijemo z vodo ali juho, dodamo na kocke zrezan olupljen krompir in narezane vampe ter kuhamo, da se krompir zmehča. Nazadnje osolimo, popopramo in primešamo seseklјan zelen peteršilj in kislo smetano, po okusu še okisamo.

Kako je z elektriko?

V soboto, 30. avgusta, je bila v Gradacu spet kino predstava. Slike so bile temne, zvočnik se je samo včasih oglasil — ljudje so gledali nemi film. Gradaške gospodinje se upravičeno vprašujejo, češ zakaj imamo električne kuhalnike, likalnike, radioaparate in drugo, ko jih zaradi slabega toka ne moremo uporabljati? Kje je vzrok?

Elektro Novo mesto obrat Črnomelj nam odgovarja: »Dobava električne energije iz kalorične centrale Brestanica prek Novega mesta za Belo krajino je v splošnem slaba zaradi preobremenjenih visokonapetostnih vodov, kar se občuti tudi v Novem mestu, posebno med 7. do 8., 11. do 13. in 18. do 21. uro. Stanje se bo predvidoma izboljšalo v letu 1959, ko bo zgrajen nov daljnovod Brestanica—Novo mesto. Slabši tok je bil tudi zaradi remonta v elektrarni Brestanica. Dalje je bil en glavnih transformatorjev v razdelilni postaji Črnuče v defektu, zato je dobivalo Grosuplje elektriko prek Novega mesta. Nizko napetostno omrežje v Gradacu je preobremenjeno v času obratovanja »Silosa«. Elektro je odkupilo transformatorsko postajo »Marmor Gradac«, na katero bo predvidoma do konca oktobra priklopilo »Silos«. »Silos« je moral v času kritičnega stanja električne napetosti obratovati neprekinjeno zaradi čiščenja več tisoč ton riža. Prek novomeškega daljnovoda so morali napajati tudi območje Metlika — Črnomelj, ker so imeli v HC Ozalj letni remont.

Od sobote, 13. septembra, je stanje napetosti v Gradacu spet normalno, tako da lahko kino obratuje nemoteno, prav tako pa tudi ostale električne naprave.«

Utonil v kapnici

26. septembra je ob desetih dopoldne v Račjem selu pri Trebnjem utonil dveletni Božidar Jeršin v kapnici, ki ni bila dovolj zavarovana.

Smrt zaradi udarca

28. septembra ob pol osmih zvečer je bil ob cesti v Pirošici pri Brežicah najden Mihael Smukovič, rojen 9. septembra 1932, stanujoč v Pošteni vasi št. 5. Omenjeni je imel poškodbe na glavi. Istega dne ob pol devetih zvečer je bil prepeljan v bolnišnico Brežice, kjer je čez 6 ur izdihnil. Videti je, da je bil pokojnik udarjen s topim predmetom po temenu glave in da je ta poškodba povzročila smrt. Uslužbenci TNZ skušajo odkriti storilca.

Psi napadajo

Lani in letos se je število ugrizov v Novem mestu pomnožilo. Poškodovani se zatekajo po pomoč na okrajni higienski zavod. Predvsem prednjačita dva psa, eden od njiju je črn. Napadata tudi šoloobvezne otroke. Lastnika obeh psov sta iz Novega mesta. Okrajni zavod za socialno zavarovanje in tudi okrajni higienski zavod uporabljata za zdravljenje ogrizenih družbena sredstva. To so večji denarni zneski, ki bi jih sicer moral plačati lastnik psa. Lastnika obeh psov sta bila že opozorjena, vendar opozorilo, kot je videti, ni zaleglo, ker sta bili lani ogrizeni dve osebi, letos pa že šest. Resno opozarjamo lastnike psov, naj imajo pse priklenjene, da bi bile v bodoče takšne poškodbe onemogočene, ker bo sicer treba nujno podvzeti ustrezne ukrepe, med katerimi je tudi kazenski postopek zoper lastnika psa, po členu 142-3 kazenskega zakonika zaradi povzročenih lažjih telesnih poškodb iz malomarnosti.

Neprevidni pastirček

Šestletni Jože Kerin iz Selc pri Leskovcu, je 26. septembra pasel kravo. Vrv, na kateri je bila navezana krava, si je zavezal okoli pasu. Iz neznanega vzroka se je krava med pašo splašila in pričela begati. Pri tem je Jožeta Kerina vlekla za seboj. Pastirček je dobil težje poškodbe na glavi in je od posledic umrl.

Koši za smeti

Že večkrat smo pisali o odpadkih in razni nesnagi, ki se nabira po novomeških ulicah. Kot je videti, naše pisanje ni mnogo zaleglo. Mogoče bi bilo dobro, da bi občinski ljudski odbor namestil po najprometnejših ulicah našega mesta koše za smeti. Marsikdo se namreč izgovarja: »Kam pa naj vržem odpadke?

Ob grobu Ivana Adama

V ponedeljek, 29. septembra, je v Novem mestu nenadoma umrl znani frizerski mojster Ivan ADAM, star komaj 53 let.

Pokojni Adam je bil sin obrtnika — čevljarja. Izučil se je za frizerja, kasneje pa odprl v Novem mestu svoj frizerski salon, ki je slovel ne samo v mestu, ampak še daleč po okolišu. Dobro je poznal obrtniško problematiko, zato so ga že pred vojno izvo-

lili za predsednika Skupnega združenja obrtnikov v Novem mestu. Njegova napredna miselnost se je pokazala v naši ljudski revoluciji. Leta 1943 je odšel tudi v partizane, kjer je ostal do konca. Po osvoboditvi je rad pomagal pri delu organizacije Zveze borcev, udeleževal pa se je tudi v vsem javnem življenju. Bil je prvi predsednik Okrajne obrtne zbornice, član mojstrske in izpitne komisije, predsednik sekcije brivcev in frizerjev pri zbornici, predsednik Obrtniškega kulturnega društva, član ZB, SZDL, gasilskega društva, Plan. društva itd. Po njegovi zaslugi je bila spet zaživela v Novem mestu mestna godba in je bil od ustanovitve do svoje smrti predsednik Godbenega društva.

Bil je dober in mehak po svojem značaju, dasi tega ni kako javno razkazoval. Marsikdo se je obrnil nanj za pomoč, in jo tudi dobil. Stalno je podpiral otroke padlih borcev in še nekaj dni pred smrtjo je na občinski odbor ZB prinesel tisočak zanje.

Za pokojnim Ivanom ne žaluje le njegova življenjska družica in hčerkica, ampak vsak, ki ga je poznal. Kako je bil priljubljen, je lepo izpričal njegov pogreb in poslovilne besede njegovih prijateljev in predstavnikov društev in organizacij. V obrtniških vrstah je za našim Ivanom ostala občutna vrzel.

Drobne iz Vidma-Krškega

Letos je bil ustanovljen v Krškem delavski odsek tehnične srednje šole, ki jo obiskuje 49 slušateljev. Tehnična srednja šola pa ima letos že dva letnika, v katera je vpisanih 178 dijakov. Predavateljskega kadra imata obe šoli dovolj, ker je občina zagotovila vsem predavateljem stanovanja.

*

Okrajna Lovska zveza bivšega okraja Trbovlje je organizirala tekmovanje v streljanju na glinaste golobe. Udeležilo se ga je 20 lovcev iz bivšega krškega okraja. Vsak tekmovalec je oddal na glinaste golobe po 20 strelov. V okrajno lovsko ekipo (velja za bivši okraj Trbovlje) so se plasirali: Ivan Lipe (LD Bizeljsko) 13 zadetkov, Franc Preskar (LD Krško) 13 zadetkov, Lojze Jelaršič (LD Cerklje) 12 zadetkov, Jože Jurečič (LD Krško) 12 zadetkov, Ivan Šekuranja (LD Bizeljsko) 11 zadetkov, Dušan Janežič (LD Dobova) 11 zadetkov in Tinče Vučanjk (LD Dobova) 10 zadetkov.

*

Kmetijska zadruga Krško ima sklenjenih šele za 24 ha kooperacijskih pogodb od planiranih 40 ha. Zadruga ima težave z jesenskim odkupom, ker pridejo na njen teren odkupovalci z juga, ki kupujejo po višjih cenah, kot jih lahko nudi zadruga.

Kmetijska zadruga Videm bo v letu 1958—1959 obnovila 3,5 ha vinogradov na svojem vinogradniško-kmetijskem posestvu. Za obnovo bodo najeli investicijski kredit.

*

S prvim novembrom bo Kmetijska zadruga Videm oddvojila od svojih dejavnosti trgovino ter gradbeni odsek in se bo tako lahko bolj posvetila kmetijski službi.

*

Plan jesenske setve Kmetijske zadruge Videm bi bil lahko precej prekoračen, če ne bi dobili seme šele pretekli teden. Po planu mora zadruga kooperacijsko posejati 10 ha, posejali pa bodo 12 ha. 2 ha bodo posejali z domačim semenom.

Senovški paberki

Kmetijski zadrugi Brestanica je bil znižan plan jesenske setve od 55 ha na 25 ha. Kooperacijskih pogodb so sklenili za 26 ha. Italijanske pšenice so dobili za 25 ha, 1 ha pa bodo zasejali z domačo.

*

Kmetu Alojzu Zupancu iz vasi Dobrove je zrasel najdebelejši krompir. Eden je tehtal kar 1. kg. Pravijo pa, da to še ni najdebelejši krompir, ki je zrastel tu pod Bohorjem. Še za časa Avstrije je nekomu zrastel 4 kg težak krompir.

*

Ljudska univerza v Senovem pripravlja tromesečni kmetijsko-gospodinjski tečaj. Predvidoma se bo začel z decembrom in končal februarja.

*

Vodovod do Senovega in priključek do Brestanice je gotov. Ostali bližnji zaselki bodo dobili vodo do 29. novembra.

*

V torek, 30. septembra, je bil v Kmetijski zadrugi Brestanica sestanek za razširitev osemenjevalne proge. Sprejet je bil sklep, da se progi (občina zajema Vimed-Krško in Senovo) priključi še občina Sevnica, in še več drugih sklepov.

*

Senovška osemletka ima 668 učencev, ki so razvrščeni v 18 oddelkov. Manjka jim ena učna moč. Za učitelje pripravljajo 5 stanovanj.

*

V vseh oddelkih senovškega rudnika rjavega premoga razpravljajo o Pravilniku o delovnih razmerjih. Pravilnik je v razpravi in bo verjetno kmalu osvojen.

Jugoslavija na sejmih v tujini. V septembru so jugoslovanska podjetja razstavljala na sejmih v Damasku, Londonu, Solunu, na Dunaju in v Stockholmu.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

Tedenski koledar

Četrtek, 9. oktobra — Abraham
Petek, 10. oktobra — Danijel
Sobota, 11. oktobra — Samo
Nedelja, 12. oktobra — Maks
Ponedeljek, 13. oktobra — Edvard
Torek, 14. oktobra — Nedeljko
Sreda, 15. oktobra — Terezija

Sonce: 11. vzhaja ob 6.13 in zahaja ob 17.24. Dan je dolg 11 ur 11 minut.

Luna: 12. okt. ob 21.52 mlaj.

KINO

Brežice: 10. in 11. 10. ameriški barvni kinemaskopski film »Visoki jezdec«. 12. in 13. 10. jugoslovansko-francoski film »Velika sinja cesta«. 14. 10. ruski barvni film »Peter Deteljica« — program za otroke. 15. in 16. 10. ameriški barvni film »Divja leta«.
Črnomelj: 10. 10. finski film »Kadar pride poletje«, 11. in 12. 10. jugoslovanski kinemaskopski film »Cesta dolga leto dni«. 14. in 15. 10. ameriški film »Skrivnost sobe 17«.
Kostanjevica: 12. 10. mehiški film »Umiram srečna«.
Metlika: 11. in 12. 10. ameriški barvni film »Nepozabna pesem«. 15. 10. mehiški film »Ne zanikam svoje preteklosti«.
Mokronog: 11. in 12. 10. češki glasbeni film »Glasba z Marsa«.
Novo mesto: 9. 10. italijanski film »Kruh, ljubezen in ljubosumnost«
Semič: 12. 10. ameriški film »Na apaški meji«.
Sevnica: 11. in 12. 10. jugoslovanski film »V soboto zvečer«.
Trebnje: 11. in 12. 10. ameriški film »V znamenju Venere«. Predstava v nedeljo ob 16 in 19 uri.
Žužemberk: 12. 10. ameriški film »Pogumen kot Lassie«

OBVESTILA

Uprava dijaške kuhinje Novo mesto se zahvaljuje Miri Ivanovičevi iz Novega mesta za podarjenih 1.000 din, namesto venca pokojnemu Ivanu Adamu.

Namesto venca na grob pokojnega Ivana Adama je dalo Obrtniško kulturno društvo Kirurgičnemu oddelku Splošne bolnišnice Novo mesto 2.000 din.

IZJAVA

Podpisani Sičevič Radoslav izjavljam, da Lindič Julijano komaj dobro poznam, da z njo nisem imel nikdar nobenih odnosov, niti sicer kaj skupnega, saj sem le nekajkrat, ko sem jo peljal v mesto, pri čemer je bila navzoča še kakšna druga ženska, z njo spregovoril kakšno besedo. Nisem rekel nikdar nikomur, da bi bila ona moje dekle in da bi imel z njo kakšne odnose, kot se to govori, ker sploh to ni res.

MALI OGLASI

PRODAM dobro ohranjen električni kuhalnik (Tobi), tudi na obroke. Naslov v upravi lista.

MANJŠE POSESTVO, 5 km od Novega mesta, prodam za 600.000 din. Naslov v upravi lista.

VINOGRAD, zidanico in sadovnjak na Trški gori, prodam. — Naslov v upravi lista.

SAMOSTOJNO gospodinjsko pomočnico sprejmem. Naslov v upravi lista.

BOLEHNA ŽENSKA, srednjih let z lastnimi dohodki, gre stanovat k samski osebi ali zakoncema brez otrok, ki sta mirna, čista in sočutna. Naslov v upravi lista.

V NAJEM dajem mlin s petimi rečnimi kamni in čistilnikom, vse v dobrem stanju. Interesenti naj se javijo osebno na naslov: Maver Anton, Fužina 33 — pošta Zagradec.

POZNANO osebo naprošam, da vrne dežnik svetlosive barve (najlon), ki je bil pozabljen na ograji gimnazije 1. t. m. ob 17.30 uri. Dežnik prosim vrniti na upravo lista pod »Nagrada«.

GODBE na pihala in glasbene šole, pozor! Popravljamo generalno in delno vse vrste pihalnih inštrumentov, saksofonov, klarinetov in harmonik. Popravila izvršujemo točno, solidno in po zmerni ceni. Se priporočamo. Kuštrin, delavnica za izdelavo in popravilo inštrumentov — Ljubljana, Veselova 3 (bivša Nunska).

DELAVCE za razkladanje in nakladanje mlevskih izdelkov, po možnosti z nekaj prakse, sprejme takoj »Žitomoka« — skladišče, Novo mesto.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V času od 27. septembra do 4. oktobra je bilo rojenih 23 dečkov in 22 deklic.

Poročili so se: Stanislav Hrovatič, klepar iz Malih Škrjanč in Jožefa Slak, šivilja iz Novega mesta. Valentin Zorko, avtomehanik in Marija Udovč, bolniška strežnica, oba iz Ljubljane. Alojz Glavič, kamnoseški delavec in Marija Tosovec, uslužbenka, oba iz Potočne vasi.

Umrli so: Ana Brulc, gospodinja z Dol. Težke vode, 57 let. Franc Kuplenik, delavec iz Biške vasi, 70 let. Janez Adam, frizerski mojster iz Novega mesta, 53 let

GOTNA VAS

Umrla sta: Ana Rolih, gospodinja iz Smolenje vasi, 61 let. Rozenberger Janez, kmetovalec iz Črmošnjic, 64 let.

SEMIČ

Rojen je bil en deček in 1 deklica.

Poročila sta se: Jože Simonič iz Semiča in Štefanec Marija iz Mladice.

Umrla sta: Anton Hudorovac iz Srednje vasi, 1 leto. Mira Hudorovac iz Srednje vasi, 1 mesec.

METLIKA

Rodila se je ena deklica.

Poročili so se: Julij Jurejevčič, iz Gradaca, in Anica Agnič, poljska delavka iz Mlak. Feliko Germ, delavec z Brega, in Terezija Starešinič, gospodinjska pomočnica iz Krasinca.

Umrli so: Marija Marentič iz Krasinca, 73 let. Anton Požek iz Gribelj, 44 let. Ana Štrumbelj iz Krvavčjega vrha, 80 let. Katarina Žnidaršič iz Kapljišč, 80 let

ČRNOMELJ

V mesecu septembru je bil rojen en deček.

Poročili so se: Janez Grahek, kmet in Antonija Kočevar, polj. delavka, oba iz Petrove vasi. Franc Butala, rudar in Marija Vidmar, gospodinjska pomočnica, oba iz Črnomlja. Franc Pavlinič, študent in Marija Župec, uslužbenka, oba iz Gradaca. Miroslav Muc, čevljarski pomočnik iz Kočevja in Frančiška Kocjan, preševalka iz Sel pri Dragatušu.

Umrli sta: Katarina Malerič, užitkarica iz Črnomlja, 74 let. Alojzija Kolbezen, gospodinja iz Tribuč, 44 let.

Iz novomeške porodnišnice

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Cecilija Bevc iz Globočdola — deklico, Stanka Pezdirc iz Slamnevasi — dečka, Rozalija Božič iz Kočevja — dečka, Cilka Kelhar iz Kostanjevice — deklico, Marija Bedene iz Gorenje vasi — deklico, Frančiška Opalk iz Cirja — dečka, Anica Pungeršič iz Ljubljane — deklico, Marija Knafelj iz Gorenjega Mokrega polja — dečka, Albina Zore z Mirne — deklico, Marija Košmrl z Velikega Slatnika — dečka, Anica Fink z Male Cikave — dečka, Marija Hren iz Srednjega Lipovca — deklico, Pavla Marolt iz Metlike — dečka, Marija Bartolj iz Doljne Straže — dečka, Antonija Vovko s Potovrha — dečka, Ljudmila Štancar iz Štatenberka — deklico, Alojzija Šter z Golega vrha — dečka, Marija Gradišar z Doprave — dečka, Marija Držaj iz Boldraža — deklico, Justina Slak iz Martinje vasi — deklico, Dragica Škrinjar iz Radatovičev — dečka, Ana Gorše iz Podturna — deklico, Anica Kotar iz Novih Lazov — dečka, Jožefa Šinkovec iz Novega mesta — deklico, Pepca Vraničar iz Jankovičev — deklico, Amelija Podržaj iz Novega mesta — deklico, Nada Bambič iz Šentjerneja — dečka, Milka Novak iz Trebnjega — deklico, Alojzija Zupančič iz Vrhpeča — deklico, Ivica Darovec iz Gor. Straže — deklico, Fani Radovičevič iz Dol. Toplic — dečka, Angela Fink iz Novega mesta - Bršljina — dečka.

KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: **Anton Jakovčič**, sin cestarja iz Fučkovcev pri Črnomlju, je padel in si poškodoval desno nogo. **Sava Todoroviča**, brigadirja iz mladinskega naselja Šentjurje, je pičila kača v prst leve roke. **Ana Potočnik**, posestnica iz Stranske vasi, je padla in si poškodovala desno roko. **Jože Brulc**, delavec iz Novega mesta, je padel s kolesa in je pri tem dobil poškodbe na glavi. **Stjepan Novak**, brigadir iz mladinskega naselja Grmovlje, si je na kamionu poškodoval prste leve roke. **Miodragu Džordževiču**, brigadirju iz mladinskega naselja Trebnje je kamen poškodoval hrbtenico

Pred kongresom telesne kulture

Ni še dolgo, kar so se v Beogradu sestali predstavniki 47 organizacij in ustanov in odločili, da se sredi oktobra skliče **kongres telesne kulture**, ki pa je bil pred dnevi preložen na 6., 7. in 8. november. Že sam sestav sklicateljev določa značaj in cilj kongresa telesne kulture. To ne bo navaden zbor fizkulturnikov, tu se ne bo govorilo o ozkih problemih in nalogah organizacij, ki skrbe za telesno vzgojo ljudstva, ampak bomo tu lahko slišali tudi mnenja predstavnikov ljudske oblasti, SZLD, Zveze sindikatov, LMJ in drugih organizacij. Govorili bodo tudi zdravniki, pedagogi, urbanisti, arhitekti, strokovnjaki za telesno kulturo in drugi. **Kongres ima v prvi vrsti namen poudariti splošen pomen dela za telesno vzgojo ljudstva.**

Kakšen je bil vzrok za sklicanje tega kongresa? Spremembe, ki so nastale kot posledica socialistične graditve, ki so delovne ljudi, posebno v mestih, postavile v nove življenjske pogoje, zahtevajo telesno vzgojo in šport kot dnevno potrebo in pomemben del standarda naših delovnih ljudi. Splošna telesna vzgoja postaja predpogoj za vzdrževanje delovne sposobnosti v današnjih življenjskih okoliščinah. Šport je postal aktivnost, brez katere si skoraj ne moremo zamišljati življenja mladih ljudi. Zato pa bo **določevanje vloge in nalog telesne kulture v naši domovini v pogojih sprememb, ki se javljajo ob nadaljni socialistični graditvi, glavna tema tega kongresa.**

V povojnem razdobju je bilo že marsikaj narejenega. Nabrali smo si dovolj izkušenj, zgrajeno je bilo veliko novih športnih objektov, družba vsako leto da precejšnja sredstva za razvoj telesne kulture, odprte so nove šole za strokovne kadre, zgrajen je enoten sistem telesne vzgoje itd. To so lepi uspehi, vendar to ni vse. Tudi rezultati na področju vrhunskega športa so veliki. Vse to mora kongres poudariti, podpreti mora pozitivne izkušnje in jih naprej razvijati.

Še nekaj je, kar bo treba obravnavati. Nagomililo se je kopica problemov, nepravilnih in škodljivih razlag, negativnih pojavov, kar bo treba odpraviti. Delo v telesni vzgoji, posebno v športu, se ne povezuje dovolj z drugimi nalogami, ki stoje pred našo družbeno skupnostjo. Politika gradnje objektov in finansiranja telesne kulture ni vsklajena s cilji, ki jih hočemo doseči. Namesto nege in razvijanja vzgojnih lastnosti športa se podpirajo različni pojavi, ki niso združljivi s cilji in nalogami telesne kulture v naši družbi. Zato bo naloga kongresa, da razpravlja tudi o teh problemih.

Skratka — na tem kongresu se morajo še širše afirmirati sodobni pogledi na vlogo in pomen telesne kulture v današnjih pogojih, da se da podporo pozitivnim izkušnjam in opozori na probleme in negativne pojave, ki se pojavljajo v našem športnem življenju. Razen 2000 delegatov iz vseh krajev Jugoslavije se bodo kongresa, ki bo v veliki dvorani Doma sindikatov, udeležili tudi najvišji predstavniki ljudske oblasti. Tudi iz novomeškega okraja se bo kongresa udeležilo več delegatov. Svoje delegate bodo poslali med drugim tudi okrajna zveza »Partizan«, svet za telesno kulturo OLO Novo mesto in okrajni komite LMS.

*

Na kongresu bodo delegati v treh skupinah razpravljali o naslednjih temah: **Vsebina in organizacija telesne kulture v Jugoslaviji** (referent tov. Branko Polič, direktor Zveznega zavoda za telesno kulturo), **Naši strokovni kadri v telesni kulturi** (referent Vlado Ivkovič, sekretar zvezne komisije za telesno kulturo), **Komuna in telesna vzgoja ljudstva** (referent Naum Naumovski, predsednik OLO Skoplje), **Planiranje, projektiranje in gradnja objektov za telesno kulturo** (referent ing. Boris Bakrač, podpredsednik OLO Zagreb), **Materialno-finančni problemi telesne kulture** (referent Milivoje Radovanović, sekretar Ljudske skupščine LR Srbije), **Telesna kultura in ljudsko zdravje** (referent dr. Herbert Kraus, sekretar Sekretariata za ljudsko zdravje Zveznega Izvršnega sveta), **Telesna kultura kot sredstvo za razvedrilo in aktivni odmor ter njen vpliv na delovno sposobnost** (referent Miša Pavičević, sekretar Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije).

*

Svet za prosveto in kulturo zveznega izvršnega sveta je priporočil republiškim svetom akcije, ki naj se izvedejo pred kongresom in v času zasedanja kongresa.

Priporoča se, da v šolah obdelajo teme kot na primer: »Kaj pričakujemo od telesne kulture«, »Šport v šolah«, »Moji najlepši doživljaji v športu« itd. Tisti, ki bodo najbolje obdelali navedene teme, bodo prejeli nagrade, najboljše naloge pa bodo predložili okrajnim in republiškim svetom za šolstvo, ki bodo najboljše pravtako nagradili. Dalje se priporoča organiziranje masovnih tekmovanj (krosov) in roditeljskih sestankov, na katerih bi izdelali plan širše aktivnosti šolske mladine v različnih področjih telesne kulture. F. M.

Orientacijsko patrolno tekmovanje

V Novem mestu so se v nedeljo 28. 9. zbrale ekipe obveznikov PV okraja Novo mesto na orientacijsko patrolno tekmovanje. Tekmovanja se je udeležilo 8 ekip iz občinskih odredov PV: iz Sevnice (2), Krškega, iz Brežic, Trebnjega, Mirne, Semiča in Straže. V vsaki ekipi je bilo 5 mladincev, ki so morali preteči 6 km dolgo progo in opraviti med potjo 10 nalog. Med nalogami je bilo tudi streljanje v balončke. Ekipe so pokazale precejšnjo usposobljenost in znanje pri reševanju nalog, kar je posledica vestnega učenja pri pouku predvojaške vzgoje. Med težjimi nalogami, ki so jih skoraj vse ekipe uspešno opravile, je vsekakor bilo streljanje v balone in postavljanje šotora. V streljanju se je posebno odlikovala ekipa Krško, ki je z 8 streli razbila 5 balonov.

Plasman ekip:

1 mesto z 858 točkami ekipa odreda PV Krško, 2. mesto s 778 točkami ekipa odreda PV Brežice, 3. mesto s 729 točkami ekipa odreda PV Semič, 4 mesto s 716 točkami ekipa odreda Straža-Toplice, 5. mesto s 708 točkami ekipa Trebnje, 6. mesto s 638 točkami ekipa Mirna, 7. mesto s 570 točkami ekipa obrtne šole Sevnica, 8 mesto s 188 točkami ekipa odreda Sevnica.

Prehodni pokal OLO Novo mesto si je tako osvojila ekipa odreda PV Krško.

Tekmovanje se je odvijalo v lepem redu. Tekmovalci v posameznih ekipah so tovariško pomagali drug drugemu.

Tekmovanja se niso udeležile ekipe Novega mesta, kar je nerazumljivo, Šentjerneja (prišli samo 3 člani ekipe), Kostanjevice, Mokronoga, Žužemberka, Črnomlja, Metlike in Senovega. Tega so krivi zlasti tovariši, ki so odgovorni za delo v predvojaški vzgoji. M. S.

Mladi atleti novomeškega Partizana že segajo v vrhove slovenske atletike — V sredi: dolgoletni mladinski trener in znani tekač prof. Jože Glonar

NOGOMET

ELAN A : RUDAR A (KOČEVJE) 1 : 1

Srečanje prvih moštev Elana in kočevskega Rudarja se je po obojestranski slabi igri končalo z neodločenim izidom — 1:1. Elanovo moštvo je tokrat igralo slabše kot v Grosuplju. Tudi Rudar ni igral nič bolje, zato je neodločen rezultat realen. Edini gol za domače moštvo je dosegel Besek.

ELAN B : RUDAR B 5:0 (3:0)

Tokrat so nas naši nogometaši presenetili z dobro igro in visoko zmago. Obramba je bila vedno na mestu, napad pa je bil zelo učinkovit. Kožuh je dosegel 3 gole, Hrovat pa dva. Tudi ostali igralci v napadu (Femc, Zidar) so dobro zaigrali. V obrambi se je odlikovala trojka Mrzlak, Medič, Lukič, dober pa je bil tudi vratar, ki je ubranil enajstmetrovko. F. M.

REPREZENTANCA FLRJ JE IGRALA V BREŽICAH

Nogometni reprezentanci Jugoslavije so izpolnili obljubo, da bodo igrali tekmo za graditelje avto ceste. V okviru priprav za srečanje z Madžari so se v Brežicah pomerili pred okoli 2000 brigadirji in Brežičani z reprezentanco zagrebške nogometne podzveze. Reprezentančno moštvo je nastopilo v popolni zasedbi in je v glavnem prikazalo dobro igro. Premagalo je zagrebško ekipo z 7:1.

Kratke iz atletike

Na letošnjem »Teku svobode«, ki so ga pretekli četrtek priredili v Kočevju v počastitev obletnice zasedanja Zbora odposlancev, so razen domačih atletov nastopili tudi tekači iz Ljubljane in Derganc, član novomeškega Partizana. Slednji se je zelo dobro odrezal, saj je med člani zasedel drugo mesto, takoj za Ingoličem (Odred).

*

Na letošnjem drugem »Jadranskem teku« na progi Izola—Koper (6400 m) sta sodelovali tudi dve štafeti okrajne zveze Partizan Novo mesto. V tekmovanju partizanskih štafet je prva novomeška štafeta **zasedla 3. mesto.** V štafeti so nastopili: Brajer, Grmovšek, Lah, Tratar in Maznik.

*

V nedeljo, 12. oktobra bo v Kočevju letošnje prvenstvo Slovenije v štafetah in mnogobojih. Tekmovanja se bo udeležilo tudi 6 članov novomeškega Partizana. V ženski štafeti 3X600 m bodo nastopile Hudetova, Goršinova in Kukmanova. F. M.

ŠAH

Odbor Šahovskega društva Novo mesto je na zadnji seji sklenil, da poživi delo društva, ker je šahovska sezona pred vratmi. Priprave za različna tekmovanja so že v teku. **Za 18. oktober se pripravlja dvoboj z Brežicami,** v proslavo občinskega praznika Novega mesta pa bo **v nedeljo, 26. oktobra v Novem mestu dvoboj med okrajnima reprezentancama Novega mesta in Kopra.**

GAJSKI JE ZMAGAL

Po daljšem odmoru je bil pretekli teden prirejen **brzoturnir za prvenstvo Novega mesta za mesec september.** Udeležba je bila prav dobra, saj se ga je udeležilo 14 šahistov. Zmagal je drugokategornik Ivan Gajski z 11 točkami; slede mu: Picek ml. z 9 in pol, Kotnik in Fink z 8 in pol točke, Bojanić, Jović (8), Sitar (7 in pol), Avsec (7), dr. Golež (6), Peša (5), Jenko itd. **Prihodnji brzoturnir (za oktober) bo v četrtek, 9. oktobra ob 19.30 v kavarni na Glavnem trgu.** F. M.

ODBOJKA

ŽSD »MARIBOR« : OK »PARTIZAN« 3:0

V prvenstveni odbojkarski tekmi ženske Slovenske lige sta se v Mariboru srečali v nedeljo domači ŽSD Maribor in OK Partizan.

Mariborčanke so v zadnji tekmi zaigrale odlično. S prvo kanonado servisa so na lahek način prihajale do točk.

S to lepo zmago so Mariborčanke zasluženo osvojile prvo mesto in se bodo letos na kvalifikacijskih tekmah potegovale za vstop v zvezno ligo, ker sta letos iz nje izpadala kar dva Slovenska predstavnika »Olimpija« in »Ljubljana«.

O naših odbojkaricah lahko povemo le to, da niso pokazale običajne igre. Le v prvem setu so se upirale razigranim nasprotnicam, v naslednjih dveh pa so le prehitro položile orožje. Tako so kljub še neodigrani tekmi z ljubljanskim Grafičarjem zasedle komaj tretje mesto. V nedeljo igrajo zadnjo tekmo. Tekma bo v nedeljo ob 9. uri na Loki. S. D.

ČRNOMELJ — prizorišče V. prvenstva Dolenjske v atletiki

Letošnje prvenstvo Dolenjske bo v Črnomlju — 18. in 19. oktobra. Pričakujemo rekordno udeležbo atletov iz vseh krajev Dolenjske — prvič tudi iz Brežic, Krškega, Sevnice in Stične. Če bodo pogoji ugodni, tudi dobrih rezultatov ne bo manjkalo. V posameznih disciplinah imajo pri moških največ upanja za naslove prvakov Kočevci in Novomeščani, medtem ko so pri ženskah Novomeščanke skoraj brez konkurence. V okviru letošnjega prvenstva Dolenjske bo tudi prvenstvo okrajne zveze »Partizan« Novo mesto.

Pred nekaj dnevi sta prireditelja letošnjega petega atletskega prvenstva Dolenjske — TVD »Partizan« Črnomelj in okrajna zveza »Partizan« Novo mesto razposlala razpise letošnjega prvenstva.

Prvenstvo se bo začelo v soboto 18. oktobra ob 15. uri popoldne, nadaljevalo pa se bo v nedeljo dopoldne ob 10. uri. Na sporedu bo 16 moških in 9 ženskih disciplin. Nova določila v propozicijah določajo, da sme posamezni tekmovalec oba dneva nastopiti v največ 4 disciplinah in eni štafeti. To naj varuje tekmovalce pred nepotrebnim izčrpavanjem. Prvi trije v vsaki disciplini bodo prejeli diplome okrajne zveze »Partizan« Novo mesto, enako pa bodo prejeli diplome tudi prvi trije v tekmovanju za okrajno prvenstvo. Najuspešnejše tekmovalce bo prireditelj nagradil s posebnimi praktičnimi nagradami.

Za orientacijo si pokličimo v spomin zmagovalce na zadnjem prvenstvu Dolenjske, ki je bilo leta 1956 v Kočevju, dodali pa bomo še najboljši rezultat, ki so ga doslej dosegli na Dolenjskem v določeni disciplini — rekord Dolenjske

Začnimo pri ženskah. V teku na 100 metrov, nosi naslov rekorderke Dolenjske Svetličičeva (N. m.) z rezultatom 13,4. Na zadnjem prvenstvu je naslov najhitrejše Dolenjke osvojila Kotnikova (N. m.) 13,7, le desetinko slabši čas pa je dosegla Goletova (K). Kotnikova je tudi letos najresnejša kandidatinja za prvo mesto v teku na 100 m, za ostala mesta pa se bodo borile Goletova (K), Polenškova (Nm) in Errathova (K).

Vse kaže, da bo na 200 in 800 metrov nova prvakinja Hudetova (Nm), ki je letos zelo napredovala in se že uvršča v jugoslovansko žensko atletsko elito. Rekord na 200 m še iz leta 1953 drži Ferličeva (Nm) — 29,1. Tudi na tej progi ni brez upanja Goletova (K). Na najdaljši ženski progi — na 800 m, sta Hudetova in Goršinova (obe Nm.) razred zase. Hudetova je nova rekorderka Dolenjske z odličnim časom — 2:20,7, kar je nič manj kot 20(!) sekund boljši čas od rekorda Goršinove, ki ga je dosegla na zadnjem prvenstvu Dolenjske leta 1956.

V ženski štafeti ne bo težko najti bodočega zmagovalca. Novomeška štafeta je očitno boljša (Kotnikova, Polenškova, Drenikova in Koblerjeva). Rekord Dolenjske ima novomeška štafeta iz leta 1957 — 55,9.

Tudi v skoku v višino in daljino pričakujemo, da bodo nove prvakinje Novomeščanke in to Ganterjeva ali Kotnikova (višina) in Hudetova (daljina). Ganterjeva in Kotnikova sodita med najboljše v Sloveniji, rekord Ganterjeve (146 centimetrov) pa je letošnji najboljši rezultat v Sloveniji. Hudetova je tudi rekorderka Dolenjske z rezultatom 4,72 m. Za ostala mesta je težko reči, kdo jih bo zasedel, ker ne vemo, katere tekmovalke bodo nastopile.

V metu krogle se je Kotnikova (Nm) letos močno približala rekordu Dolenjske, ki ga še iz leta 1955 drži Errathova (K) — 10,35 m. V metu kopja ima Vidmarjeva, ki je tudi rekorderka Dolenjske (30,18 m), največ upanja za novo prvakinjo.

V metu diska je položaj nejasen. Rekorderka Dolenjske in zadnja prvakinja je Petkova (K), ki pa zadnje čase ne nastopa, tako da se ne ve, če bo uspela obraniti naslov prvakinje, ker sta Kotnikova in Vidmarjeva tudi v tej disciplini močno napredovali.

Kakor je razvidno iz pregleda, bodo v ženskih disciplinah prednjačile atletinje novomeškega Partizana. Kaže, da zanimanje za žensko atletiko v Kočevju pojema, najbolj presenetljivo pa je, da na zadnjem prvenstvu Ljubljanske atletske podzveze, ki je bilo pred kratkim v Kočevju, ni nastopila niti ena domača atletinja. Lahko se pripeti, da bodo v Črnomlju startale samo Novomeščanke, ker je tudi črnomaljsko društvo »Partizan« brez ženske ekipe. F. M.

(Dalje prihodnjič)

Izlet v neznano

Avtomoto društvo Novo mesto je priredilo 5. oktobra izlet »Fiat 600« s ciljem v neznani smeri. Vabljeni so bili vsi lastniki avtomobilov Fiat 600 kakor tudi vozači drugih motornih vozil. Izleta se je udeležilo skupno 25 vozil. Odhod kolone avtomobilov je bil ob 1. uri popoldne z Glavnega trga skozi Prečno, Stražo, Dol. Toplice, Podturen, Črmošnjice, Semič, Metliko, Suhor, s ciljem v Hrastu. Proga je vodila po prelepih krajih naše Dolenjske. Zanimiv je bil pogled na kolono avtomobilov, ki so se vrstili v razdalji kakih 100 m in je jasno pokazal dvig motorizacije. Cilj je nudil prelep razgled na vso Belo krajino. Tu je predsednik Avtomoto društva Novo mesto Tone Počrvina pozdravil vse udeležence izleta. V krajšem govoru je izrazil željo, da bi se vsi vozači tudi v bodoče čimveč udeleževali takih skupnih izletov. F. M.

Konjske dirke

Klub za konjski šport Posavje v Videm-Krškem priredi 12. oktobra na stadionu Matije Gubca jesenske konjske din dirke. Razpisanih je za 280.000 din nagrad. Na dirkah bodo sodelovali jahači in vozači klubov za konjski šport Slovenije in Hrvatske.

SLIČICE S CESTE

MESEC DNI POZNEJE

● Dvoje brigad ob prihodu na cesto — dvoje različnih ljudi. Rudarji iz Kreke in srednješolci iz Zagreba. V vlaku se je zdelo, da bodo težko našli skupen pogovor.

Mesec dni pozneje ... Srednješolci iz Zagreba in rudarji iz Kreke niso postali samo tovariši, postali so si bratje. Prišel je dan odhoda. Čisto drugače je bilo kot ob prihodu. Trumoma so jih spremljali na postajo. Rudarji ostanejo še mesec dni, srednješolci pa so morali oditi. Ko so se bližali postaji, so se ustavljali, se objemali; jokali in zopet šli naprej. Tako je šlo vse do postaje ...

Na traso sta prišli dve brigadi. Srednješolci in rudarji. In vendar so postali bratje; kljub različki med peresom in vrtalnim strojem so našli skupno govorico.

● In srednješolci pišejo rudarjem: »Začela se je šola.« Rudarji s Kreke jim odgovarjajo: »Bratje, danes smo presegli normo za 100%.«

DANES JE ...

● Prišel je z neke majhne, nepomembne vasice v Makedoniji. V mestu ni bil nikoli, saj je imel do tja 30 kilometrov. Tudi mati ga ni pustila, ker se je bala, da bi se sin pokvaril in se »okužil« s sodobnim časom.

● Ko je prišel v brigado, je prvič videl fotografski aparat. Vpisal se je v fotografski tečaj. Potem se je seznanil s predavateljem in sam je začel razvijati filme. Do dveh ponoči ... Njegova brigada je medtem že odšla v Makedonijo, on pa je še ostal. Vodi foto krožek.

MARKO DELA

Prišli so iz mest: Delavska mladina, srednješolci, vaščani. Marko je dijak. Na cesto je prišel zaradi družbe, ker so v njegovi ulici samo starejši možje. Pripeljali so se v naselje. Godrnjal je, ker je moral sam iskati posteljo in ker mu nihče ni prinesel kovčka. Drugi dan so odšli na delo. Marko je dobil žulje — toda pod pazduho, ne na dlaneh. Naslanjal se je na lopato in štel samokolnice. Trije fantje so po delu ostali na cesti. Vozijo samokolnice in kopljejo ilovico. »Zakaj ste ostali?« vpraša Marko. »Zato, ker ti nisi delal. Ostali bomo še dve uri.«

● Potem se je Marko čisto spremenil. Začel je delati. Kmalu bodo šli domov. Marko je zdaj eden izmed prvih kandidatov za udarnika.

ODSTOTKI

● Prehodna zastavica je čudovita stvar. Največje priznanje na cesti je. Toda dobi jo samo ena brigada. Brigad pa je veliko. V useku dela neka srbska brigada. Že trikrat je zaman pričakovala zastavico. Zdaj jo pričakuje četrtič. Tudi sedaj zastonj?

»Pa mi bi prebacili normu za hiljadu posto,« se jezi komandat, ker brigada ne sme delati več kot šest ur. In vse zaradi tistih dveh procentov, zaradi katerih v prejšnji dekadi niso dobili zastavice.

„Uransko peč" imamo

Ob Donavi blizu Beograda je **Vinča**, znano prazgodovinsko nahajališče, ki je še do nedavna slovela le po svojih arheoloških najdbah, danes pa je njena zanimivost ne več prazgodovinska, ampak najsodobnejša. Kajti v Vinči smo leta 1947 zgradili naš prvi moderni atomski inštitut »Boris Kidrič« in tako pogumno stopili hkrati z velikimi narodi v »atomsko dobo«.

V tem inštitutu so bili domači učenjaki zgradili naš prvi akcelerator — velik jedrski stroj za razbijanje atomskih jeder. Tako je bila ostvarjena možnost znanstvenega proučevanja atomskih jeder in proizvajanje radioaktivnih izotopov, ki nastanejo ob bombardiranju atomskih jeder. — V inštitutu se znanstveniki ukvarjajo z najrazličnejšo uporabo izotopov v zdravilstvu, biologiji in kemiji. Izotopi, te spretno proizvedene dragocene substance, so danes nepogrešljive za diagnozo in zdravljenje raka in tumorjev (radioaktivni kobalt, jod in fosfor). Radioaktivna arzen in cink omogočata razne preiskave v zvezi s krvjo in tolščami v telesu. Obenem pa se radioaktivni izotopi uporabljajo tudi za preiskovanje notranjosti raznih kovinskih predmetov. Z njimi, na pr. so strokovnjaki iz Vinče preiskali okvare na konstrukciji novega beograjskega mostu. Radioaktivni fosfor daje zelo dobre rezultate pri raziskavah vpliva umetnih gnojil na rastline.

Pred nekaj meseci pa so v Vinči dogradili naš prvi nuklearni reaktor, ali — kakor se mu pravi popularno — »uransko peč«. S to pečjo je prvič v Jugoslaviji in sploh v vsej jugovzhodni Evropi, ostvarjena takozvana verižna reakcija urana. Bolj po domače povedano: to je hkrati velik korak v našem nadaljnjem prizadevanju za uporabo jedrske energije v Jugoslaviji v miroljubne namene, se pravi, da ni več tako daleč, ko bomo dobili n. pr. atomske elektrarne, »atomsko« konzervirana živila itd. Tako se je naša dežela pridružila prvim desetim deželam v Evropi, ki imajo nuklearne reaktorje, oziroma sedmim prvim, ki so si te »uranske peči« zgradile same.

Reaktor v Vinči je res pravcata tovarna izotopov, odskočna deska za zgraditev drugih reaktorjev, ki bodo nekoč v Jugoslaviji proizvajali ceneno energijo za industrijske namene.

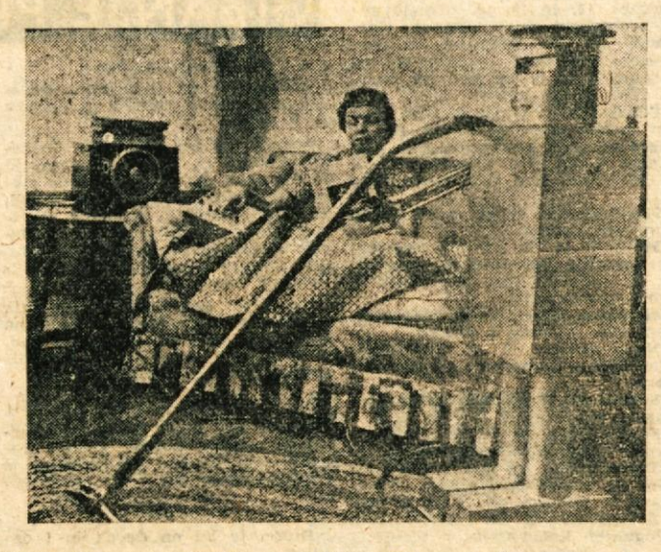

Mehanična gospodinjska pomočnica. Mnogo je že strojev, ki so v pomoč gospodinjam in vsak dan se pojavljajo na trgu modeli novih vrst in za vsakršno rabo. Danes vam predstavljamo »mehanično gospodinjsko pomočnico«. Vidite jo na delu, ko pravkar nalива kavo svoji gospodinji.

Zakopano letalstvo

Pet letal tipa »Farman« in »Bleriot« in dva balona — to je bilo vse letalstvo Srbije na začetku prve svetovne vojne. Čeprav tako maloštevilno je to novo vojno orožje naredilo vojski velike usluge, zlasti pri izvidih sovražnikovih položajev in premikov. In Srbija je vsekakor edina država, ki je vse svoje letalstvo — zakopala. To se je zgodilo leta 1915, ko se je morala srbska vojska pred premočjo nemških, avstroogrskih in bolgarskih čet umikati čez neprehodne albanske planine proti Jadranskemu morju. Da ne bi letala in oba balona padli v roke sovražniku, so jih zakopali v globoke jame.

Dve leti kasneje, ko je reorganizirana srbska vojska zavzela svoje položaje na važnem sektorju solunske fronte so formirali pet eskadril z mešano srbsko - francosko posadko, malo kasneje pa tudi prvo srbsko eskadrilo, ki je imela 20 letal. (Jugopres)

DOLARJI ZA STROJE

»Ingra«, izvozna skupnost naših velikih kovinskih podjetij, doseza vse večje uspehe v izvozu strojev domače proizvodnje na malone vsa svetovna tržišča. Samo lani je »Ingra« izvozila strojev v vrednosti 4 in pol milijona dolarjev.

Ženska, ki ne pozna zime

Gospodinja Ana Zadravec iz Peklenice v Medjimurju ne čuti mraza. Pred desetimi leti je prebolela neko živčno bolezen in izgubila občutek za mraz. Drugače je povsem normalna in mati štirih otrok, od katerih je bil eden rojen po njeni bolezni.

Kratek priimek

Srbi in Makedonci imajo večkrat precej dolge priimke, n. pr. Karamatijaševič, v zapadnih krajih države pa imajo prebivalci po večini kratke priimke. Rekord imena nosi 60-letni kmetovalec iz Žremenja na Hrvatskem. Piše se Jože Rk.

Dolga ulica

Bulvar revolucije v Beogradu slovi kot najdaljša mestna ulica v Jugoslaviji. Po vsej pravici, kajti ta bulvar je dolg nič manj kot 5 kilometrov.

Število Indijancev narašča

Ob odkritju Amerike je bilo naseljenih v severnih pokrajinah kontinenta okoli 800.000 Indijancev, kasneje se je njihovo število zmanjšalo na nekaj čez 200.000. Danes živi v Ameriki spet pol milijona Indijancev, ki pripadajo 300 plemenom.

Zavest japonskega delavca

Japonski pristaniški delavci niso hoteli razkladati ladje, ki je pripeljala atomske izstrelke. Te izstrelke je kupila japonska vlada pod pretvezo obrambe. Strokovne in politične organizacije so odločno proti vsaki nabavi atomskega orožja, češ da je to nevarno oboroževanje, ki lahko privede do nove katastrofe na japonskih tleh. Japonska socialistična in komunistična stranka sta podprli stavkarje.

Duhovnik kaznovan zaradi kockanja

Zgodilo se je v Hatleyu, ZDA. Sodnija je kaznovala s 350 dolarji globe župnika katoliške cerkve sv. Florjana, rev. Raymonda Ruckija, ker je uporabljal cerkvene prostore za protipostavno prodajanje žganja, piva in vina ter za kockanje, pri katerem so mnogi posestniki izgubili večje vsote denarja. Policija je vdrla v cerkev ter zaplenila zaboje z alkoholnimi pijačami in pripomočke za kockanje. (Iz Prosvete)

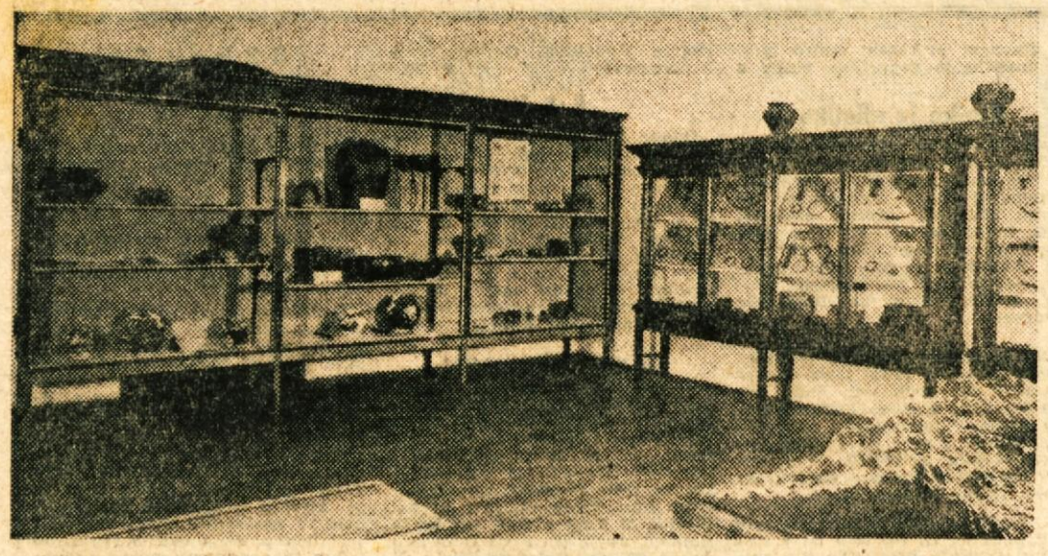

Dolenjski muzej v Novem mestu je bogata zakladnica pričevanj o zgodovini Dolenjske. — Na sliki vidimo del njegovega prazgodovinskega oddelka.

Marjan Tratar

Z „ISTRO" v Grčijo

(Nadaljevanje in konec)

Vse ostalo pa je v Atenah znatno dražje kot v Pireju in vam zato svetujemo, da prihranite drahme za nakup v samem Pireju. Pijača je draga, pili smo le oranžado, imenovano portokolata, ki pa stane od 1,20 do 2 drahmi in se je treba kar pogajati ... Sploh je treba, da znaš barantati, kot je bilo to pred vojno z našimi »Dalmatinci ...« No, v Pireju se dobi marsikaj dobrega, vendar pa tudi še več manjvrednega. V glavnem pa je to ameriško blago. Vendar bi še rad pripomnil bodočim našim turistom, da vsako ceno pomnožite z 20, ker je za toliko drahma večja od našega dinarja. Nas so nizke cene v začetku motile, ko pa smo to pomnožili, pa smo kar raje zapustili lokal. Sploh pa nas je tudi motilo tisto pretirano sladko vabljenje trgovcev, ki so nas čakali pred lokalom in zvabili vanj ... Tudi smo opazili in začutili, da je borba za kruh v Grčji zelo huda in težka in da te motijo na eni strani razkošne stavbe, limuzine ter obleke zadnje mode iz Pariza in Londona, na drugi strani pa vidna revščina in zanemarjenost ... Nekaj pa nas je približalo le-tem malim grškim ljudem: razveselili so se, videč, da smo Jugoslovani in njihovi resnični prijatelji. To svoje veselje so nam pokazali povsod, kjer smo prišli v stik z njimi. Da, marsikaj je bilo povedanega s pogledi, še več tihega in tudi glasnega priznanja pa ob izjavah, da je naša državna politika neodvisnosti pravilna, da je naš maršal mož na mestu, ki uživa med vsemi Grki velik ugled. Še so nam potožili o svojih težavah, veliki odvisnosti od tujine pa o njihovi borbi za Ciper. Beseda EOKA se večkrat izgovorila in tudi primerjava z našo NOB ter partizani. Mnogo lepih besed iz ust prijateljskega naroda ob Egejskem in Jonskem morju. Zgodilo se mi je v Patrasu, ko smo iskali neko znamenitost, da je pritekel iz majhne hiše deček in vprašal po naši narodnosti. Ko sem mu povedal, da smo Jugoslovani, je veselo zaklical: TITO! Da, ime Tito in Jugoslavija je kot pri nas v domovini tudi v tujini simbol naše borbe in naše države. Vprašali me boste še, kako smo se sporazumeli na vsej poti. Malo znanja italijanščine, pa še francoščine je kar zadostovalo, da smo se razumeli, no v trgovini pa smo uporabili svinčnik in papir. Zanimivo pa je, da se pogovora v nemščini kaj radi izogibljejo; vojni spomini na okupacijo tudi pri Grkih še niso pozabljeni. In še to za zaključek iz Aten in Pireja: do Aten vas potegne za dobrih 20 minut njihov metro — podzemna železnica za 3,50 drahem za obe smeri, pa tudi avtobus, po Pireju pa za 1 drahmo vožnja s tramvajem, ki pa je kar pravi »brat« ljubljanskega tramvaja tudi po starosti.

Pogled na Krf in ladje v pristanišču

V sredo zvečer se je naša ISTRA odvezala in od nas se je poslovil Pirej s tisoče lučmi za njim pa Atene s svojo zgodovinsko podobo. Škoda, da smo večina prespali Korintski preliv, ki je v noči ves v luči, toda sonce nas je naslednjega jutra že pozdravilo iznad visokega Parnaša, ko smo se ustavili v mali luki ITHEA. Od tu smo se v dveh udobnih avtobusih odpeljali v 20 km oddaljene DELHI, 600 metrov nad morjem, kjer smo si ogledali znamenito preročišče ter druge zgodovinske stavbe in v duhu obujali ure zgodovine iz šole o junaških, ki so se odvijali v tem kraju pred tisoči leti ... Pogled nazaj na morje in na ogromne nasade oljk je bil izredno doživetje. Spet smo zbrzeli mimo dveh kamenitih vrat, s kaldrmo, in že je ISTRA izplula iz zaliva in po Korintskem zalivu proti Patrasu. Velika grška luka, druga največja ob tem morju, nas ni kdovekako zanimala, ker razen nekaj novejših stavb in gradu, malega parka drugega ni. Ulice z majhnimi hišami, trgovinicami z mešanim blagom so vsevprek brez reda in kakega načrta. Edino, kar nas je pritegnilo, je izborno in priznano patraško vino — 6,60 drahem za eno »oko« in je tudi našo skupino odžejalo ... Spet nočna vožnja in mimo otokov Itaka, Levkas, Paksas smo se naslednje jutro zasidrali v zadnjem kraju Grčije — na Krfu. Motorka nas je odpeljala k obali mesta in kar kmalu smo se razlezli na ogled in da pustimo tu še zadnje drahme. Cene so primerne in zato si tudi tu z barantanjem lahko kupil kar vreden spomin na Krf. Nekateri so se za 100 drahem odpeljali v 20 km oddaljeni stari kraljevi grad in, kot so nam pripovedovali, jim tega obiska ni bilo žal. No, tudi mi smo se tu lepo poslovili od prijaznih Krfčanov, kjer smo se pogovorili tudi po naše, saj je to mesto zgodovinsko povezano z našo zgodovino — krfske deklaracije in grobiščem srbskih vojakov iz I. svetovne vojne, ki je na bližnjem otoku Vidu. No, spomin na to mesto pa bo ostal še posebej zapisan naši skupini Jugoslovanov, saj se je pokazalo res pravo prijateljsko srce. Naša potnica je v svoji preveliki vnemi, da še zadnji trenutek bivanja na grških tleh kupi nek spominček, v iskanju trgovine zašla in namesto k obali zavila v nasprotno smer... Vsa prestrašena, ker je čas odhoda motorke že minul, je povprašala pri neki bencinski črpalki, kjer so ji pokazali smer k obali. Spustila se je v tek, toda zelo je bila iznenadena, ko se je za njenim hrbtem ustavil motorist, povprašal za čas odhoda ladje v Jugoslavijo, jo povabil na motor in pravočasno prišel z njo na obalo. Presenečena nad tako prijaznostjo je sicer prosila, da plača dolg, toda prijazni Grk je samo zamahnil, zaželel srečno potovanje v Jugoslavijo in izginil ... Tako slovo je bilo res lepo in z zahvalo grškim obmejnim organom za tako lepo prijateljsko uslugo smo se poslovili od Krfa, zapluli mimo otoka Vida, nemo pozdravili grobišče naših vojakov-junakov ter nadaljevali pot proti domovini. Otrantski preliv nas je tokrat sprejel z nemirnim morjem; vetra od albanske in italijanske strani sta razburkala gladino, da smo se kar vso noč prijetno gugali ... Šele ob vstopu v Boko Kotorsko sta se ladja in morje umirila. V Kotoru smo stopili, po 20 urah vožnje na domača tla in ko smo se ustavili v Dubrovniku ter je v Splitu večina nas izstopila, smo si dejali — lepo je bilo v Grčiji, veliko lepega smo videli in spoznali.

Naša ISTRA je še odplula v Šibenik in Zadar ter na Reki pustila še zadnje naše domače turiste, v Trstu pa odložila vse tujce, ki so bili tudi nadvse zadovoljni nad uslužnostjo naše posadke na ISTRI in nad lepoto našega Jadrana.

OKROGLE

LJUBEZEN JE KOT GOBE

»Ljubezni, hočem reči ženske, so kot gobe,« je dejal Tristan Bernard. »Ali so strupene ali užitne spoznaš šele potem, ko je že prepozno ...«

»RIBIČ«

»Ti, tale riba pa smrdi,« pravi žena možu, ki je z lova prinesel ribo.

»Ja zlodja, kako pa naj vidim pod vodo, ali riba smrdi ali ne!«

PROFESORSKA

Profesor se vrne od zdravnika in žena ga vpraša: »No, kaj je našel?«

»Pravi, da imam pneumonijo.«

»Pneumonijo? Od kod pa izvira ta bolezen?«

»Iz grške besede pneumos«, pove mož.

— Nehaj godrnjati! Mar ne vidiš, da iščem delo!

Skozi stoletja po sobah Dolenjskega muzeja

Potujemo po mestih in si ogledujemo znamenitosti. Raje se izogibljemo takih, kot so hoteli v Dubrovniku in Beogradu, in raje obiščemo za skromnih dvajset dinarjev Meštrovičevo galerijo v Splitu ali pa Narodno galerijo v Ljubljani.

Ko si tujec ogleduje Novo mesto, bere v Vodiču: »Oglejte si znamenito Tintorettovo sliko in obiščite Dolenjski muzej«.

Kako je danes s to tako obiskano ustanovo? In kaj pravijo obiskovalci o njej?

Profesorja Jarca sem našel v pisarni. Znano je, da ima za radovednega obiskovalca vedno dovolj lepih in prijaznih besed, da ga popelje po sobah od davnih prič ilirsko-keltske kulture in rimskih nagrobnikov, do zametka bodoče galerije z Jakčevimi, Vavpotičevimi, Lamutovimi, Perkovimi itd. platni, pastели in grafičnimi listi. Že pisarna je muzej v malem. Po stenah so portreti mož iz preteklih časov, ki nepremično zro s sten v nasprotne stene in portrete. V kotu je starinska pozlačena ura odbila deseto. Spokojen vtis so motili le avtomobili spodaj v mestu, morda tudi tovarniški dimnik tam preko Krke, zaverovano delo tovarišice Ložarjeve ob pisalnem stroju in telefon, ki je klical.

»Nimamo dovolj prostorov, da bi razstavili vse umetnine, ki jih hrani muzej,« mi je dejal upravnik, prof. Jarc, ko sem si ogledoval predmete v pisarni. Najprej me je popeljal v prvo sobo, lahko bi rekli umetnostno galerijo novomeških slikarjev, od reprodukcij del Ivana Kocha — prvega poznanega slikarja — Novomeščana iz 17. stoletja in Šegovih medalij iz 18. stoletja, mimo Vavpotičevega avtoportreta, Dame in Ketteja, Stiplovškove Kostanjevice, do Jakčevega pastela in njegovih dveh grafik ter še Lamutovih in Perkovih slik.

OB LETOŠNJEM TEDNU MUZEJEV

V sobi je nekaj stilnega pohištva iz naših gradov. Tu so tudi zanimivi dokumenti, ki pričajo o prvih mestnih svoboščinah in privilegijih. O vsakem predmetu lahko pove zgodbo. Kako so ga dobili, kje so ga našli. Tudi v drugi in tretji sobi naleti obiskovalec na stilno pohištvo. Tu so tudi cehovske listine in še posebno zanimiva Klobučaričeva skica Novega mesta.

»Morda se komu zdi čudno, ko na tej skici piše »Novo mesto«. Skica sodi v leto 1604, toda moramo vedeti, da so naši ljudje Novo mesto že od začetka tako imenovali in da uradni naziv Rudolfswerth, kasneje Rudolfovo, med ljudstvom nikoli ni bil udomačen«.

Ogledava si še Mušičeve rekonstrukcije historičnega Novega mesta, fotokopije naslovnih strani nekaterih knjižnih del Novomeščanov in orožje iz nekdanje zbirke turjaškega gradu. Z zadovoljstvom esteta in zgodovinarja mi pokaže original Angelike Kaufmann, slikarke in Goethejeve znanke iz njegovih popotovanj po Italiji.

»Galerija Albertina na Dunaju hrani dva bakroreza te slike. Ko se je v našem muzeju mudil umetnostni zgodovinar dr. Garzarolli, je ugotovil njeno identiteto«.

V kotu visijo še dve Rechbachovi sliki in Školov akvarel Novega mesta z avtoportretom Škole in njegovega prijatelja Rechbacha. Ta slika bo razstavljena obenem z avtoportretoma Josipa Germa in Ivana Vavpotiča na letošnji razstavi avtoportretov v Ljubljani.

Po stopnicah prideva v vežo s freskami, starimi topovi, nagrobniki in grbi. Freske so iz naših gradov — s Turjaka, Mokronoga in Soteske. Posebno zanimiva je freska grifa, mitološke živali s krili. Ena od fresk je religiozne vsebine. Vstopiva v sobo, kjer so razstavljeni predmeti iz ilirsko-keltske in rimske dobe. Tu lahko vidiš zapestnice in zaponke iz Družinske vasi in drugih dolenjskih krajev ter živopisane steklene in jantarjeve jagode, ki so bile zelo pribljubljen okras Ilirk. Tu so tudi skrbno izdelane kamenite sekire in puščice iz mlajše kamene dobe.

Upravnik Dol. muzeja, profesor Janko Jarc, kakor ga je upodobil slikar Izidor Mole

Zanimiva je glava Rimljana iz Brusnic, ki jo je v tisoč letih zbrusila voda potoka, v katerem je bila najdena, ter nagrobna plošča osemnajstletnega Rimljana. Imena na plošči povedo mnogo o tistih davnih časih: Oče ima ilirsko ime, mati grško, sin pa rimsko! V vitrini v kotu je tudi oklep poglavarja, najden v ilirskem grobišču v Kandiji.

»Najvažnejše arheološke najdbe iz ilirsko-keltske dobe so še danes v mnogih muzejih na Dunaju, Berlinu in drugod,« pripoveduje ravnatelj muzeja. »O tem bogastvu bomo točneje obveščeni, ko bodo naši arheologi evidentirali depoje teh, zlasti pa dunajskega muzeja.«

Sobi s tematiko NOB sta polni spominov iz dni, ko je Dolenjec s puško v roki preganjal okupatorja. Žal le, da je pomanjkanje prostora tu še posebej občutno.

Claude Aveline, odličen francoski pisatelj, ki je v avgustu obiskal ta muzej, je rekel, da je videl malo mest takega obsega, kot je Novo mesto, in ki bi imelo tako lepo urejen muzej. Profesorju je poslal svojo knjižico »Le Temps Mort«, ki je bila »rojena v času podjarmljenja Francije«, za spomin na njegov obisk »v tem lepem muzeju«.

Knjiga vtisov tega muzeja je polna navdušenja nad bogato preteklostjo Novega mesta. Res se vsako mesto ne more pohvaliti s tako bogato zbirko. Tako je pred dnevi zapisal v to knjigo A. Ranković: »Zelo prijetno in koristno si je ogledati ta muzej v Novem mestu«. Društvo učiteljev in profesorjev je zapustilo muzej s temi besedami: »Zbirke v tej hiši pričajo o zgodnjem narodnem prebujenju mesta, o njegovem kulturnem deležu v zakladnici slovenskega naroda in o njegovem deležu v NOB«.

Tu beremo še izjavo St. Sajevca, Novomeščana, ki je po dolgih letih zopet obiskal rodno mesto: »Kot star Novomeščan sem ponosen na naš muzej«.

Eden prvih bodočih problemov muzeja je ureditev etnografskega oddelka, ki ga bo pripravila diplomirana etnografinja Danica Zupančič, in seveda pridobitev prostora zanj. Tudi arheološki oddelek je pred novim vzponom, ker bo že prihodnji mesec prevzel mesto kustosa za arheologijo profesor Tone Knez.

Muzej ima vedno več obiskovalcev. Lansko leto ga je obiskalo 5.500 obiskovalcev, letos pa že do septembra prav toliko. Tako gre ta številka vsako leto navzgor.

Za temeljitejše poznavanje naše ožje domovine, Dolenjskega, skrbi tudi »Dolenjska muzejska knjižnica«. Njen 1. zvezek obsega najstarejšo zgodovino Dolenjskega, ki jo je napisal prof. Stane Gabrovec. Te dni izide 2. zvezek, ki bo vseboval »Novomeške spomine« prof. Jos. Westra, nekdanjega novomeškega profesorja in direktorja gimnazije. Spominom so pridejani uvod, pripombe in avtorjeva bibliografija. V nekaj mesecih izide 3. zvezek o zgodovini narodnoosvobodilne borbe na Dolenjskem, ki ga je napisal univ. prof. dr. Metod Mikuž. Temu pa bodo sledili še drugi zvezki o prirodi, gospodarstvu, narodopisju itd.

Poslovil sem se, stopil na ulico in se spustil po njej na trg. Tu me je trušč avtomobilov v mestu zopet povrnil v vsakdanjost. Ob pogledu na to vrvenje se nehote spomniš, kakšno dolgo pot je prehodilo ljudstvo od prve kamenite sekire do reaktivnega letala.

P. Breščak

V Dolenjskem muzeju je bila od 11. maja do 5. junija odprta tudi razstava o slovensko-hrvatskem kmečkem uporu. Pogled na eno razstavnih vitrin